

CAROLI STRACK

MED. DOCT. ET IN UNIVERSIT. MOGUNT. PRAXEOS MED. PROF. PUBL. ET ORD., EMINENT. AC CELS. PRINC. ELECT. MOG. CONSIL. AUL. ET REGIM. ELECT. UTIL. SCIENT. ACADEM. ERFORD. REGIAE SOCIET. MEDIC. PARISI. ET PRINC. HASSIACAE SOCIET. ACADEM. GIESEN. SOCII

NOVA THEORIA PLEURITIDIS VERAE

ET

RECTA EIDEM MEDENDI RATIO

EXPERIMENTIS DEMONSTRATA.

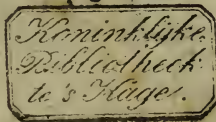

MOGUNTIAE,

Ex Typogr. Elect. Aul. Acad. privil. apud Joannem Josephum Alef, Hered. Haeffner.

1786.

Ille aſſideat neceſſe eſt, qui, quod ſolum opus eſt, viſurus eſt.

A. C. Celsus de Medicina
Lib. III. Cap. 4.

REGIAE

SOCIETATI MEDICAE

PARISIENSI

CAROLUS STRACK

FELICITATEM.

*Duo sunt, Viri illustrissimi, propter quae novam istam Pleuritidis verae theoriam nomini vestro subscribam: alterum, ut meae in Vos existimationis atque grati animi ratio palam apud omnes constet; qui me proxime ab utilis Instituti regii ortu laudabili vestro Sociorum albo inscripsistis: * utpote quae praerogativa mihi & pergrata simul & perhonorifica est: alterum, quomagis & ista quoque mea opera, utique sub vestris auspi-*

* Anno 1776. mense Novembri.

ciis tuta, careat obtrectationis invidia; cujus vix exsortia nova quæque inventa sunt; maximeque si ea longe a vulgarium dictatorum sententia secedant, atque procul a tritis Scholarum pulpitis distent.

Ita ego, omnis curæ expers, propositum, quod fidenter exorsus sum, liberali animo persequar. Valete.

PRAE-

PRAEFATIO.

Novam veræ Pleuritidis theoriam atque rectam eidem medendi rationem docturus non dubito fore pleroſque medicos, qui iſtud ſcripturæ genus ut vanum & ſupervacuum repudiabunt; cum ſibi perſuadeant, vix poſſe aliquid aut perfectius aut eruditius de Pleuritide ſive dici ſive ſcribi; quam quod ab antiquiſſimis olim medicis per plurimos impoſterum doctos viros ad noſtra usque tempora continuo relatum accepimus. At ſi nunc dicam, quod iſte quidem vulgaris morbus etiam ab artis ortu retro per tot annorum ſecula ad poſtremos hucusque medicinæ profeſſores neque omnino cognitus neque recte curatus fuerit, utique audax multis, imo temerarius nonnullis videbor.

Equidem non ignoro, quam difficulter homines eam ſententiam exuant, quam intra tyrocinium acceperunt, & deinde per longam ætatem fidenter retinuerunt: maximeque ſi eadem aliorum excellentium Virorum opinio-

ni consentire ipsis videatur. Nihilominus spero, fore ut ego & istos quoque imitatores a trito tali tramide flectam, eosdemque ad Verum deducam: brevi & efficaci per exempla via.

Et ante omnia nosse refert; morborum multos alienam omninoque a suo genio diversam formam recipere, prout iidem alia atque diversa curandi ratione agitantur; quam larvam utique non admisissent, nisi vi adversæ medicinæ ad talem excessum pulsi fuissent. Quodsi deinde per talem violentiam coacta natura trans novam etsi inconvenientem aliquam viam ipsa victrix erumpat, protinus hunc exitum tanquam criticum & quasi ipsi morbo proprium præcipites medici (quorum opinione plus est) intuentur, eundemque imposterum tanquam certum & exploratum medicina perficiendum esse contendunt. Contra alii privatam suam quoque medendi rationem tanquam certam & usu probatam sustinent: & sic porro aliter alii statuunt. Similiter opinione falluntur hi, qui movendo sputa Pleuritidi medendum esse putant. Sputa enim ipsa non Pleuritidis, sed alterius cujuspiam morbi, qui a Pleuritide remansit, crisis sunt.

Non

Non ſecus idem ego olim juvenis medicus in his artis magiſtros ſecutus ſum &, quæ ex probatorum virorum libris collegi, imitatus pleuriticos, quos acceperam, ſimli, qua illi curatione habebam; quæ modo mihi ut illis ſucceſſit, modo iterum me quemadmodum ipſos perinde defecit. Quare, non tenax opinionum, jure dubitavi; verane an falſa iſta theoria ſit, quam nihilominus ſcholæ ut certam retinuerunt. Dubitationem perfecit occaſio, quæ anno 1751, quo Pleuritis popularis erat, oſtendit ſe, mihique ad perveſtigandum & tempus conceſſit, & multos tales ægros obtulit. Ita veram Pleuritidis cauſam ſimul & rectam eidem medendi rationem perdidici. Proximo deinde anno 1752 reverſus idem morbus eſt, multosque item homines prehendit. Interea ego peroportuna iſta occaſione iterum uſus ſum; cum ut ea ita perficiam, quæ ante didiceram; tum ut hæc confirmem, quæ in iſtius morbi curationibus hucusque expertus eram. Tali cautione atque in obſervando attentione didici, morbus quo die finem accipere, qualem is exitum ſumere, aut quam aliam corporis partem prehendere conſueſcat?

Quæ Pleuritidi propria crisis, quæ ab eadem aliena sit? Quis malus morbi exitus metuendus sit; isque quomodo caveri queat? Hæc cum satis cognita atque perspecta mihi fuissent, naturam in his medendo imitatus sum. Quæ curatio imposterum per longos hucusque annos successit.

Itaque, qui ante sani homines in Pleuritidem veram inciderunt, hi omnes sine noxa septimo utplurimum die, nonnunquam etiam nono ad summum undecimo, perfecte sani ex ea revenerunt. Imo hos, quos post sanguinis sputum phthysis malehabebat, & qui per multos annos pus sputo ejecerunt, siquidem Pleuritide tentati sunt, nihilominus similiter restitui: adeo ut neque post Pleuritidem pejor phthysis evenerit quam ipsa ante fuerat; sed ut hæc talis, qualis hucusque fuerat, imposterum manserit. Unicus tantum marasmi status est, intra quem Pleuritis curationem non admittit: isque perraro obtinet. Etsi autem Pleuritis sub nostro quidem coelo satis frequens & nonnunquam popularis sit, tamen inter omnes, qui ab anno 1751 hucusque obvenerunt, ægros, nonnisi quinque perierunt:

de

de quibus non inutilem mentionem ſuo loco factūrus ſum.

Neque ego ſputi faticinia, quæ latam ſcriptorum paginam implent, ſive adverſa metuo ſive ſecunda expecto; nimirum quoniam iſtum morbum absque ſputi ejectione certe ſubmoveo.

Ad hæc, ut ea demonſtrem, utar his, quæ Experientia in ipſis iſtius morbi curationibus ſæpe ſæpius docuit me; exempla, quæ lectoris animum trahere ad Verum poſſint, propoſiturum.

Non autem unius tempeſtatis aut ejusdem conſtitutionis iſta exempla ſunt, ſed multorum ſucceſſive annorum, intra quos Pleuritis cum epidemica tum ſparradica fuerat. Etiam diverſæ ætatis ægros in medium proferam, qui Pleuritide affecti fuere. Item ægros notavi, quos, cum morbus inſedit, ſero accepi. Denique diuturnos aliquos morbos, cum quibus Pleuritis complicata erat, adducam. Atque ex iſtis iterum exemplis tot & talia excerpſi, quot & qualia ad demonſtrationem Veri ſufficere mihi videbantur. Cætera, ne absque utilitate longus ſim, reſcindo.

Poſtre-

Poſtremo dies indicabo, intra quos Pleuritis judicari conſueſcit; imparibus nempe perfecte, paribus contra imperfecte. Quæ demonſtratio, quoniam ea Hippocratis aſſerto conſentanea eſt, utique arduam illam de imparibus atque de paribus diebus criticis diſputationem vacuabit. Iſta ideo ita propono, cum ut veritas magis eluceſcat, tum quoniam exiſtimo, quod hæc noſſe hominum ſalutis interſit.

INDEX

INDEX CAPITUM.

CAPUT I.

CAPUT II.

CAPUT III.

CAPUT IV.

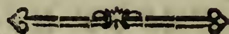
CAPUT V.

CAPUT VI.

CAPUT

CAPUT VII.

CAPUT VIII.

NOVA THEORIA PLEURITIDIS VERAE;

ET RECTA EIDEM MEDENDI RATIO.

CAPUT I.

Vanum eſt, quod Authores de cauſa Pleuritidis dicunt.

Vulgaris & ſatis trita Authorum ſententia eſt; Pleuritidem vera moriri, poſteaquam calore æſtuans corpus adverſus ventus afflavit: *a)* Ita fieri in latere inflammationem; quam dolor, febris, tuſſis &c. ſequuntur.

Verum ſic non ſatis explicant, quomodo hi, qui neque corpus motu calefecerunt, neque ipſi per fervidam tempeſtatem incaluerunt, neque frigore perculſi ſunt, nihilominus in ſua camera, in ipſo ſuo lecto Pleuritide vera correpti fuerint?

Puer-

a) „ Eorum initium vel ex frigore vel ex ictu, vel „ ex nimio curſu, vel ex morbo eſt. „ A. C. Celſus Lib. IV. Cap. 6. de laterum doloribus.

AEGROTUS I. Puerpera bene ſana, quarto decimo poſt partum die, recte fluentibus cum lochiis, in ſuo lecto Pleuritide vera, quae ea tempeſtate popularis erat, affecta eſt. AEGROTUS II. Monialis virgo 53 annorum catarrho laborabat; & mediam intra ſputi cocti expectorationem, in ſuo lecto, in calefacta ſua camera Pleuritide, quæ epidemica erat, corrrepta eſt; & tunc ipſe ſanguis cruſtam denſam albam habuit. AEGROTUS III. Mulier poſteaquam hæmorrhagia uteri, quam quatuordecim menſes traxerat, & hydrope liberata fuit, Pleuritide, quæ ea tempeſtate popularis erat, in ipſa ſua camera prehenſa eſt. AEGROTUS IV. Strenuus vini potator vehementer hydropicus factus eſt. Is cum dimidiam hydropis partem lotio emiſiſſet, & ne minimum quidem in diætæ præcepta peccaſſet, nihilominus ſuo in lecto Pleuritide, quæ tunc temporis epidemica erat, tentatus eſt. Hujus ſanguis perdenſa cruſta obductus erat. AEGROTUS V. Virgo 63 annorum ob inveteratam arthritidem membrorum motu orba quinque annos lecto affixa erat; hæc nihilominus medio in ſuo lecto, in ipſa calefacta ſua camera, cujus porta feneſtræque ſcrupuloſius concluſæ manebant, Pleuritide vera affecta eſt.

Neque poterunt iſti Authores Pleuritidis epidemicæ rationem reddere; minimeque

que cur eadem Vere potiſſimum atque Autumno graſſari conſueſcat? Scilicet qua tempeſtate febres intermittentes populares ſunt. Neque ſciunt, cur acidum eructantes pleuritici non fiant. *b*) Neſciunt item cur hi, qui Pleuritide vera laborare conſueſcunt, vix unquam febre intermittente corripiantur? Auriga per longum annorum intervallum ter Pleuritide vera laborabat, nunquam vero febre intermittente; etſi ea interea ſæpe popularis fuiſſet. Monialis virgo, de qua paulo ante *c*) dixi, intra triginta hucusque annos vera Pleuritide ter affecta fuit, nunquam vero febre intermittente; etſi iſta febris magis in ſuo quam in alio quopiam monaſterio familiaris eſſe conſueſcat. Et ſic porro alii. Neque ſciunt, quomodo febris intermittens in Pleuritidem veram tranſeat, & quomodo Pleuritidem febris intermittens ſequatur? Neque recte reſpondere poterunt, ob quam cauſam dolor, ſi is ex affecto latere in humerum aſcendit, bono augurio ſit?

AEGROTUS VI.

A 2 Alii

b) „ Acidum ructum habentes non ita valde pleuritici „ fiunt. „ Hipp. Aph. 33. Sect. VI.

c) Aegrotus. II.

Alii non a ſanguinis inflammatione, ſed ab ipſius ſeri ſive partis mucoſæ incendio Pleuritidem eſſe volunt; & ad eam dirigi curationem debere ſuſtinent. Hos ſecuti fere omnes hodie Medici ſunt. Verum etiam hi (præterquam quod ad ea, quæ ſupra poſui, item reſpondere non poſſunt, eademque ipſis etiam incomprehenſibilia atque explicatu impoſſibilia manent,) ſimiliter ac illi a recto aberrant; qui Pleuritidem ob inflammatum cruorem esſe contendunt.

Et primo quidem cruſta illa ſanguinis lardacea non Pleuritidi propria, ſed omnibus inflammatoriis morbis in univerſum communis eſt; veluti febri ardenti, phlegmoni, anginæ, variolis quæ inſederunt &c. imo ipſi etiam febri intermittenti, ubi ea inveteravit.

Deinde rationem reddere nequeunt propter quam iſta cruſta tormentum in latere efficiat; cum tamen ea nullum fixum dolorem in quacunque alia corporis parte intra qualemcunque alium inflammatorium morbum excitet, imo excitare ne in latere quidem ipſo poſſit?

Poſtremo, neutiquam verum eſt, quod docent. Pleuritis enim non ob inflammatum Serum eſt; ſed contra, Serum ipſum

ob

ob Pleuritidem, quæ eſt, inflammatur, cruſtamque accipit: imo eadem ipſa cruſta indies eo magis magisque denſa tenaxque fit, quo diutius Pleuritis inſidet. Id per hæc maxime patet: & quoniam ſanguis, qui protinus e pleuriticorum vena mittitur, cruſtæ nihil habere conſuecit; & alter, qui poſtero die demitur, cruſtæ aliquantum habet; & qui tertio die extrahitur cruſtæ plus, & ſic porro plurimum ejusdem, ſi nullus adhibitum remedium effectus ſequatur; aut ſi natura ipſa non ocius juvet. Hic aliqua, ne juſto longior ſim, præ plurimis cæteris exempla ponam.

Anno 1779 menſe Majo Cultrorum faber Pleuritide affectus eſt; ejusdemque ſanguis, qui per primam venæſectionem ipſo quinto morbi die (ſiquidem hucusque æger absque remedio erat) extractus eſt, cruſtæ expers omninoque ſanguini ſani hominis ſimilis erat. Poſt alteram vero venæſectionem ſexto die ſanguis cruſtam habuit. AEGROTUS VII.

Juvenis faber ferrarius menſe Majo anni 1779, qua tempeſtate Pleuritis popularis erat, eodem morbo prehenſus eſt. Hujus ſanguis, qui primo die e vena extractus eſt, absque cruſta & ſanorum ſanguini ſimillimus erat: AEGROTUS VIII.

altero die mane difcum unum mifit, qui cruftæ quidquam habebat; vefperi item difcum unum, qui cruftæ plus habebat; & fic porro quotidie: fanguinis enim difcus, quem fexto die mifit, perdenfam lardaceam cruftam habuit: ille denique fanguis, qui medio feptimo die extractus eft, denfiffimam, craffiffimam duriffimamque cruftam, corii inftar, habuit.

Ex quibus item patet, cruftam ob Pleuritidem effe; non vero Pleuritidem ob cruftam: Serum a morbo in cruftam cogi, non autem ob cruftam morbum effe.

Eft quoque ipfas inter cruftas quædam ratio atque diverfitas. Etenim, qui fani plus Seri idemque fpiffius habent, hi, fi Pleuritide corripiuntur, cruftam & ocius & eandem tenaciorem accipiunt; quam qui tenuius Serum habent: item, quo intentior febris æftus eft, eo & cruftæ plus eft; eademque tenacior. Deinde quo diutius Pleuritis infidet, eo craffior duriorque crufta per morbum fit. Cruftarum peffima fubflava eft; quæ granula, veluti vetus mel, habet.

Atque talia ante noffe refert: cùm quoniam ea ad morbum pertinent; tum quoniam ipfa ad curandi rationem conferunt.

Minutiæ

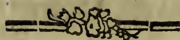
Minutiæ autem illæ Sydenhamii quæſtiones atque perveſtigationes, ob quam cauſam primus ſanguinis diſcus cruſtam habuerit, alter non, tertius item cruſtam? qualis ſanguis evenerit, qui horizontaliter exſiliit; qualis qui perpendiculariter defluxit &c., vanæ, ſupervacuæ, atque nullius frugi ſunt; adeo, ut non parum mirer, quod etiam celebres medicinæ profeſſores impoſterum iſtis minutiis curioſius adhæſerint; a quibus tamen nullum hucusque ſive æger ſive medicus profectum habuit.

CAPUT XI.

De exitu, quem Pleuritis in ſanitatem per ſe ſumit.

Nihil magis ad perfectam morborum cognitionem atque ad curandi rationem confert, quam criſium obſervatio; non tantum earum, quæ intra morbum ipſum fiunt; ſed & harum, quæ per convaleſcentiam contingunt. Verum poſtremas iſtas criſes ſoli medici philoſophi proſequuntur, mercenarii non attingunt.

Ne vero in iſta naturæ contemplatione fallamur, tutum erit, ut morbum ipſum vel naturæ relinquamus, vel talia auxilia adhibeamus, qualia neque vehementer moveant,

neque morbi figuram geniumque alterare poſſint: nempe, ut ita cognoſcamus, quæ artis auxilio, quæ naturæ beneficio contigerint; neve naturæ tribuamus, quod medicinæ debemus. His præmiſſis ad Pleuritidis Criſes progredior.

Itaque, quod ante omnia noſſe intereſt, duplex Pleuritidis, ut multarum aliarum febrium continentium, criſis eſt: altera Febris; altera Materiæ, quam febris confecit atque reliquit. Illa prior eſt, & citius contingit; hæc poſterior, & ſæpe intra convaleſcentiam expletur. Id eſt: Febris ſuam ſibique propriam ſtatutisque ſuis diebus criſin habet: cruſta privatam ſuam impoſterum: hæcque item varia eſt; tam quoad tempus, intra quod ea contingit; quam quoad corporis partem, per quam eadem erumpit. Res per Exempla patebit.

Nempe medicis practicis notum atque expertum eſt; quod Pleuritis ſæpe tertio die, nonnunquam etiam ſeptimo, ſine ſputi excreatione finem accipiat; vel quinto nempe poſteaquam a medio vel tertio vel quinto vel ſeptimo die ad ejus finem usque plurimus ſudor calidus viſcidusque, qui acidum odorem habet, erupit. Cum iſto ſudore urina rubra

craſſa

craſſa emittitur; quæ, cum frigeſit, ſedimentum lateri trito ſimile præcipitat: perinde ac in multis aliis febribus, quæ absque lateris dolore ſunt, contingere conſueſcit.

Anno 1766 die 26 Decembris juvenis torofus Pleuritide vera correptus eſt. Hujus venam protinus, deinde iterum, poſt rurſum incidi juſſi. Extractus initio ſanguis cruſtam craſſam albam habuit, alter cruſtæ minus, tertius minimum. Affecto lateri fomenta impoſui: Medicinæ julapium cum nitro & oxymelle dedi; Potui vero molles herbas ex aqua coctas; cibo autem ſorbitiones. AEGROTUS IX.

Tertio die ſudor multus acidus ex univerſa corporis cute erupit; urina ſedimentum craſſum lateri trito ſimile depoſuit; ægerque omnis doloris expers ſine ſputo convaluit, & lectum quarto die deſeruit.

Anno 1767 die 19 Februarii ſervum Pleuritis prehendit. Hujus venam protinus ſecari juſſi; miſſusque ſanguis cruſtam habuit. Julapium refrigerans decoctumque præcepi adjecto nitro & oxymelle: victum item tenuem. AEGROTUS X.

Altero die, propterea quod dolor preſſit, ſecta iterum vena eſt; extractusque ex

ea ſanguis cruſtam non omnino ſed ex parte habuit.

Finito tertio die morbus reſolutus eſt, ægerque absque ſputo proxime convaluit.

AEGROTUS XI.

Anno 1778 die 7 Septembris adoleſcentem fortem 15 annorum Pleuritis prehendit. Hunc cum altero die accepiſſem, protinus ex ejus vena duos ſanguinis diſcos miſi, qui aliquantum cruſtæ habebat. Veſperi enema imperavi. Cibo dedi cremorem hordei adjecto citrei ſucco: Potui vero radices graminis, acetoſæ, ſcorzoneræ, liquiritiæ, cum floribus papaveris erratici & nitro ex aqua coctas, adjecto aceto vini deſtillato & rubi idæi Syrupo. Julapium item ex aquæ fragorum unciis ſex, nitri drachma, aceti deſtillati ſemuncia, Syrupi rubi idæi uncia.

Medio in tertio die ſanguinis unum diſcum extraxi. Tuſſis parum crudi emolita eſt.

A fine tertii diei per quartúm quintumque urina turbida erat cum ſedimento lateri trito ſimili. Quinto die multus ſudor acidus ex univerſa corporis cute erupit cum levamine, ſimilisque per ſextum in ſeptimum continuavit. Verum a medio die ſeptimo ad

ejus

ejus exitum usque quamplurimus talis ſudor erupit; ægrumque absque ſputo omnino reſtituit, qui octavo die lectum dimiſit.

Anno 1774 ad exitum menſis Octobris, qua tempeſtate febris intermittens epidemica non erat, mulier craſſa, 56 annos nata, Pleuritide vera affecta eſt. Ad finem ſecundi diei in auxilium vocatus pulſum parvum atque contractum inveni, ideoque ſanguinis diſcum unum miſi: is cruſtam non habuit. Julapium cum nitro & oxymelle ſimplici atque decoctum refrigerans imperavi. Aegrotus XII.

Initio tertii diei Veſicatorium latum in affecto loco poſitum eſt. Poſt duodecim horas urina nubeculam valde mucoſam habuit, utique a cantharidibus: pulſus plenus erat.

A medio die quinto multus ſudor acidus erupit; fine vero ejusdem diei urina craſſa, turbida, evenit cum ſedimento lateri trito ſimili. Per ſextum diem ſudoris non multum. At ſeptimo die largus item ſudor, & ſimilis quoque urina turbida; quæ morbo finem fecerunt absque ſputo.

Prædixi, quod octavo die urina clara cum nubecula ſanorum urinæ ſimilis futura ſit. Quæ ita contigit.

Anno

Aegrotus XIII. Anno 1774 die 15 Decembris juvenis faber ferrarius Pleuritide affectus est. Eum altero die vidi; ex ejusdemque vena sanguinis discum unum misi, non plus; ob id, quod arteriarum pulsus contractus erat. Sanguis crustam habuit. Vesperi sanguinis item discum misi; qui similiter crustam habuit. Vesicatorium imperavi, julapium cum oxymelle, decoctum refrigerans adjecto oxymelle.

Tertio die pulsus aliquantum mollis plenusque erat; ideoque sanguinem non ultra misi. Quarto cruda sputa æger emolitus est.

A medio die quinto in sexti initium multus sudor acidus erupit; urina turbida evenit cum multo sedimento lateri trito simili: inde restituta spirandi libertas, deletaque omnis tussis est. Sexto die facilis sudor erat. A medio septimi diei ad ejus finem usque plurimus item sudor acidus erupit, iterumque facta turbida urina est cum sedimento lateri trito simili; protinusque secuta bona valetudo est.

Celebris quoque & notatu maxime digna Pleuriticæ febris Crisis labiorum exulceratio est; quæ morbum similiter protinus extinguit.

Aegrotus XIV. Anno 1769 die 10 Januarii serva vesperi per horam inhorruit, deinde vehementer

in-

incaluit ſimul & acutum in dextro latere dolorem quartam inter & quintam coſtam accepit, cum ſpirandi difficultate, cum arida tuſſi, & cum celeri arteriarum pulſu.

Ejus vena ſecta eſt; miſſusque ex ea iterumque miſſus ſanguis lardaceam cruſtam habuit. Poſtero die calor remiſit, & largus ſudor erupit, & oris labia ulcerari ceperunt. Tertio die ſimilis calor, ſimilis item ſudor poſt; & cum ſic penitus exulcerata labia fuiſſent, ipſa etiam febris & lateris dolor ad finem ejusdem diei deſierunt.

Anno 1779 die 4 Februarii ſerva primo friguit, deinde incaluit, acutumque in dextro latere dolorem accepit cum tuſſi & ſpirandi difficultate. Venam brachii ejusdem lateris ſecari juſſi, jus tenue præſtiti; & aquam Potui dedi. Poſtero die exulcerata oris labia ſunt; indeque omnis lateris dolor evanuit. AEGROTUS XV.

Anno 1777 die 8 Januarii Pleuritide correptus eſt coquus. Protinus ſecta ejus vena eſt, ex eademque miſſi ſunt ſanguinis diſci tres; quorum unus cruſtæ quidquam habebat. Bibit æger decoctum refrigerans adjecto aceto vini deſtillato & Syrupo rubi idæi. Julapium quot horis ſumſit ammiſto nitro & oxymelle ſimplici; cui altero die roob Sambuci drachmas duas adjeci. AEGROTUS XVI.

A medio ad exitum tertii diei æger plurimum exſudavit. Exulcerata ejus oris labia ſunt; ipſaque urina facta turbida eſt, atque ſedimentum lateri trito ſimile depoſuit; ipſeque lateris dolor deletus eſt, ægrumque protinus ſanum reliquit.

AEGROTUS XVII. Anno 1769 die 20 Januarii Virgo 50 annos nata Pleuritide vera tentabatur: ob quam ſecta ipſi vena eſt. Poſt, moroſa noluit neque oblata quæpiam auxilia accipere; ſed contra ſuo indulſit genio.

Hujus oris labia ulcerari ceperunt; inque his ut confectum pus eſt, febris ipſa ægram dimiſit, & ipſe lateris dolor deletus eſt. Convaluit autem die decimo absque ſputo.

Sunt adhuc alii quidam Pleuritidis exitus quidem rari; de quibus paulo magis infra dicam.

CAPUT XII.

Quomodo Pleuritis fiat?

Atque tales quidem pleuriticæ febris conſueti exitus ſunt; qui omnem & febrim cito extinguunt, & tuſſim delent, & lateris dolorem eximunt.

Facilis

Facilis autem iſta febris eſt, utpote quæ corpori non diu inhæret; ſed idem quamproxime, ut aliæ quædam exiguæ febres, tertio, quinto, ſeptimove die per ſudorem perque turbidam urinam dimittit. Excitatam vero eſſe eandem a ſingulari quapiam materia atque privato quodam miasmate per hæc potiſſimum cognoſcimus: cum quoniam ea citius e latere egreſſa tanquam adhuc cruda per labia exulceratur: tum quoniam ipſa ſæpe & utplurimum epidemica eſt; Vere nempe atque Autumno. Epidemici enim morbi, qui non a mutata per tempeſtatem corporis conſtitutione ſunt, ſed unicam tantum corporis partem prehendunt, quod excitati a privato quopiam miasmate ſint, cenſentur. Neque obſtat, quod intra cætera anni tempora hinc & inde aliquis unusve Pleuritide corripiatur. Poteſt enim Pleuritis, ut alii quidam epidemici morbi, ſporradica remanſiſſe.

Imo non abſurdum eſt credere, iſtam pleuriticæ febris materiam contagioſam eſſe, ſcilicet per quam æger ſanum quenquem inficere poſſit. Anno 1774 ad exitum Februarii menſis auriga ab itinere redux Pleuritide tentatus eſt. Iſti in eodem lecto ſua uxor per quinque noctes acubuit, neque eadem AEGROTUS XVIII.

hoc

hoc tempore ſive domo egreſſa eſt, ſive vento, ſive tempeſtati expoſita fuit; nihilominus ipſa die 28 Februarii ſimiliter Pleuritide affecta eſt. Aegrum iſtum aurigam amicus alter auriga inviſit; idemque pariter Pleuritide correptus eſt.

Fit autem Pleuritis maxime ſic. Quoties pleuriticæ febris materia (quæ, cujus generis ſit, paulo magis infra patebit) in latus ſe inclinat; in eodemque ſuum inflammationis focum figit; magnus ibidem & peracutus excitatur dolor; qui ſpiritum difficilem atque anguſtum reddit, tuſſimque aſperam vanamque efficit. Arteriarum pulſus ob dolorem contractus convulſusque eſt; parvus vero atque frequens ob reſpirationis anguſtiam.

Magis autem intenta ideo iſta febris eſt; quoniam ejus materia fixa in ſenſibili membrana eſt. Prout enim ita affecta aliqua corporis pars ſive magis ſive minus ſenſibilis eſt; pro eo etiam ex ea & dolor & febris modo magis modo minus intentitur. Ita, ſi pinguitudini iſta materia inhæret, ipſa iners eſt: ſi in carnibus eſt, levem ea dolorem exiguamque febrim excitat: in cute majorem: in membranis, quæ tendines atque oſſa tegunt,

maxi-

maximum dolorem & febrim intenſiſſimam. Id notum omnibus medicis eſt: exemplo ſint diverſæ panaritii ſpecies. Quodſi porro eadem materia latus dimittit, & per labia erumpit, minor item in labiis dolor erit, quam qui in latere fuerat, etiam minor febris aut nulla fere. Quodſi iſta materia e latere ad humerum aſcendat (quod utique medici practici pro fauſto omine habent) vix dolor & febris ſupereſt.

Contra; ſi eadem materia, quæ ante exiguo cum dolore in humero reſidebat, poſtea in latus deſcendit; ea ibidem & vehementem dolorem & peracutam febrim excitat.

Anno 1774 menſe Februario juvenis ſanaque virgo, quæ neque arthritide neque rheumatiſmo unquam laboraverat, dolorem in humero accepit; qui exiguo cum frigore incepit, quod ſecutus exiguus calor eſt, exiguaque febris. Altero die dolor humerum dimiſit atque in latus deſcendit, ibidemque conveniens in uno puncto fixit ſe. Inde ortus vehemens ibidem dolor intentaque febris, peſſimaque facta Pleuritis vera eſt, cum omnibus cæteris ſymptomatibus, quæ propria pleuritidi ſunt. AEGROTUS XIX.

Aegrotus XX.

Anno 1781 die 2 Martii juveni dolor in ſiniſtra axilla ortus absque febre eſt. Poſt aliquot horas dolor in latus deſcendit, & veram ibi Pleuritidem excitavit, cum peracuta febre. Miſſus e vena primus ſanguis cruſtæ expers erat; qui vero poſtea miſſus eſt, denſa cruſta tectus erat. Judicatus eſt æger die ſeptimo.

Nonnunquam etiam iſta materia non protinus in latus decumbit; ſed veluti vaga aliquot dies pectus ante pererrat, premit, atque vexat, quam in latere figit ſe atque ita Pleuritidem perficit. Quandoque inde ſpaſmus tantum, non dolor eſt, pectoris partes quatiens; tuncque non multum caloris adeſt; ipſeque ſanguis, qui mittitur, parum cruſtæ habet. Ita ſignifer imperatoriæ legionis habebat. Is cum moſchum atque camphoram aſſumſiſſet, intra 24 horas convaluit. Similiter Nutrix, quæ Pleuritidi obnoxia erat, diu ante traxit, quam Pleuritis confirmavit ſe. Nonnunquam idem dolor ad latus, quod dimiſit, revertitur. Is ſexto die reverſus eſt & paulo altius fixit ſe in latere juvenis fabri ferrarii, de quo ſupra dixi. * Ita idem quarto

Aegrotus XXI.

Aegrotus XXII.

* Aegrotus VIII.

quarto die finiftrum latus fervi dimifit, & octavo die dextrum latus reprehendit. *

Anno 1779 initio menfis Decembris, tempeftate fupra confuetudinem tepida & pluviofa mercator 44 annos natus, & qui neque arthritide neque rheumatismo ante affectus erat, per itum atque reditum modo infudavit, modo iterum in fubterraneas caveas defcendit; deinde navi commifit fe, adverfo flumine moguntiam iturus. Is in via friguit, & collum rigidum accepit. Supervenit dolor, qui nucham, deinde humeros, fcapulas poft, ferpendo prehendit, ficque fpirandi facultatem turbavit. Nihilominus arteriarum pulfus plenus & mollis erat, febris necquicquam. AEGROTUS XXIII.

Undecimo die dolor fupernas corporis partes dimifit, & in latus dextrum defcendit; ex eodemque & arteriarum pulfum parvum reddidit, & difficilem refpirationem effecit.

Miffus e vena fanguis eft, qui tenuem cruftam habuit; applicatum affecto lateri emplaftrum veficatorium eft.

* Aegrotus LXXII.

Tertio Pleuritidis die ſudor acidus erupit; & urina ſedimentum lateri trito ſimile præcipitavit; ipſeque dolor latus dimiſit & iterum ad humerum aſcendit.

Quinto die ſimilis ſudor erupit ſimileque ſedimentum urina præcipitavit, ſicque ægrum integræ ſanitati reſtituit.

AEGROTUS XXIV.

Anno 1783 menſe Decembri nobiles puellæ altera octo, altera decem annorum, dolorem acutum in una axilla acceperunt; qui in ſcapulam tranſiit, ex ſcapula in nucham aſcendit, exque ea in latus decubuit, ibidemque Pleuritidem veram excitavit. Secta vena eſt; ſanguis cruſtam habuit. Sanatæ ſunt per easdem criſes, quæ imparibus diebus contigerunt.

AEGROTUS XXV.

Anno 1784 die 23 Novembris virgo viginti annos nata, quæ nullo unquam dolore rheumatico laborabat, frigore correpta eſt, quod ſecutus magnus calor eſt. Altero die intumuit gena ſiniſtra, ipſaque facta rubra & ardens eſt; quaſi ibidem locorum abſceſſus juxta gingivas futurus ſit. Gingivæ autem ipſæ necquicquam tumidæ fuerunt.

Ob febrim ſecta vena eſt; ſanguis cruſtam habuit. Tertio die dolor & ardor genam dimiſerunt, vitiumque in latus ſiniſtrum deſcendit;

cendit;

cendit; inque eo Pleuritidem veram excitavit. Nunc ſanguis, qui iterum e vena miſſus eſt, denſiorem, quam ante, cruſtam habuit; qui tertia vice miſſus eſt, denſiſſimam. Judicata eſt quinto & ſeptimo die.

Atque ita quidem dolor ex humero in latus ſæpius deſcendit, quam id quidem medici noſcunt; qui morbi nomen noſſe contenti non ultra quærunt: ſed vellem, ut ipſi impoſterum in iſtam quoque cauſæ originem curioſius inquirant.

De cruſta autem ſanguinis inflammatoria hæc dico. Per vehementem febris æſtum ſerum (quæ mucoſa ſive glutinoſa ſanguinis pars eſt) aduritur, cogitur, atque in tenax corium compingitur: hæc cruſta modo denſa, modo coriacea, modo item levis, uti tenuis pellis eſt. Prout enim febris vel plus vel minus exardet, prout morbus vel incepit vel inſedit, prout item ſanus homo ipſe vel plus vel minus ſeri, idemque vel magis vel minus tenax ante habebat, diverſum cruſtæ corium eſt. Cruſtarum peſſima flava aut ſubviridis eſt, quæ granula, qualia vetus mel, habet: talis enim & totum ferme ſanguinem complectitur, & difficillime ſive reſolvitur, ſive coquitur.

Quisquis igitur noſſet iſtius febris titionem aut eximere aut extinguere, is Pleuritidi cito, tuto, & absque ſputo mederi poſſet. Hoc an vulgaris medicorum dexteritas exequi queat, nunc perveſtigatum ibo.

CAPUT XV.

De uſitata Pleuritidis curatione.

Atque hæc de Pleuritidis cauſa experta ſunt. Sequitur vulgaris curatio, qua medici uti conſueſcunt.

Et primo quidem cum vidiſſent, quod ſanguis. quem ægri miſerant, cruſtam lardaceam habuerit; & quod hi, qui ſputa craſſa, pinguia, rotunda, & puri ſimilia ejecerunt, a morbo evenerint; inſuper quod poſt Hippocratem celeberrimi Medicinæ Profeſſores fere omnes in iſto præcipue morbo magnam ſemper ſputi rationem habuerint, utique omnem operam impenderunt, per quam ſimilia ſputa moverent. Ob quam rationem ſanguinem ſæpe mittunt, ut aliquam cruſtæ portionem demant, & talia medicamenta offerunt, quæ cruſtam ſolvere ſolutamque movendo tuſſim extundere queant: julapia nempe cum nitro & oxymelle ſquillitico, Kermes minerale, decoctum attenuans, & latum emplaſ-

trum

trum veficatorium loco, in quo dolor pungit, affixum. — Apage oleofos linctus, quibus Medicorum aliqui utuntur!

Verum hi, quoniam curationem ad cruftam dirigunt, quam febri debent, opinione vehementer decipiuntur. Pleuritis enim non ob cruftam eft; fed contra crufta ipfa, ut fupra per experimenta indicavi, a Pleuritide fit. Ita cum effectum pro caufa habeant, mirum non eft, quod eosdem curatio fæpe fallat. Veluti cum fabuli granum illapfum in oculum eft, oculus dolet, rubet, palpebræ convulfiva vi clauduntur, exprimuntur plurimæ lacrymæ. Vanum foret curationem ad lacrymas dirigere, quam fabuli granum exigit. Extracto fabulo dolor oculi ceffat, reftituta eft palpebras diducendi libertas, neque impofterum lacrymæ defluunt. Similiter demto e latere ftimulo, dolor definit, refpiratio libera eft, tuffis fputumque defiftunt.

Et profecto ipfi, fi attendiffent, etiam hoc fciviffent, nullum fputum intra Pleuritidis febrim five coqui five expectorari; fed contra pofteaquam febris ipfa inclinavit atque in calore remifit: id eft, expectoratione febrim non minui, fed minuta febre fputum expectorari. Experientia enim conftat, mul-

tas & secretiones & excretiones asperata quacunque febre vel turbari vel retineri: restitui vero easdem, quamprimum febris dimisit. Imo sputa rotunda, quæ sive sani per consuetudinem, sive ægri ob alium quenpiam morbum ejicere consueverant, ipsa, siquidem Pleuritis incidit, cohibentur; neque eadem ante egrediuntur, quam pleuritica febris ipsa ex toto desiit.

En exempla.

AEGROTUS XXVI. Anno 1762 die 13 Maji vir annos 44 natus, phlegmaticus & qui per multos hucusque annos sanus mane multa sputa rotunda liberaliter ejicere consueverat, Pleuritide vera correptus est: protinusque consueta sua sputa cohibita sunt, neque ipsa ante revenerunt, quam post superatam febrim ad exitum morbi.

AEGROTUS XXVII. Anno 1766 mense Novembri monialis virgo, de qua supra dixi, * annos 53 nata, catarrho, qui ea tempestate popularis erat, correpta est cum longa febre & difficili per quindecim dies coctione.

Deinde mediam intra sputi cocti expectorationem Pleuritis, quæ similiter popularis esse

---

* Aegrotus II.

esse incepit, incidit; & ægram, etsi ea neque cameram neque lectum ante deseruerat, acerbe habuit. Ob quem novum morbum anhelitus erat, tussis acerba, atque arteriarum pulsus frequens & celer: ipsum quoque catarrhi sputum coctum, quod eousque liberaliter exiverat, nunc omne retentum est.

Secta pro doloris & virium ratione vena est, ipseque sanguis crustam tenacem lardaceam habuit: præstitum quoque julapium atque decoctum refrigerans est, & imposita lateri fomenta sunt. Judicata est multo sudore acido atque urina turbida, quæ sedimentum lateri trito simile præcipitavit.

Post, cum intra tertiam septimanam vires constitissent, multa sputa cocta, rotunda liberaliter sine adjumento per plures dies exierunt, usque dum omnia illa, quæ ob pleuriticam febrim intus retenta erant, expulsa fuerint.

Similiter phthysicorum pus, quod ægri sputo ejicere consuescunt, Pleuritide, si ea incidit, retinetur. Neque idem pus, nisi post excussam Pleuritidem impofterum, veluti ante, liberaliter expectoratur.

Anno 1776 Octobri, quo tempore Pleuritis popularis erat, vetula quæ post multum AEGROTUS XXVIII.

ſanguinis ſputum phthyſica facta eſt, ideoque a longis hucusque annis pus ſputo ejecit & mali corporis habitus erat, Pleuritide correpta eſt. Evenit per noſtram curationem, cum quinto & ſeptimo die inſudaſſet, atque urinam turbidam cum ſedimento lateri trito ſimili emiſiſſet.

Ipſum autem puris ſputum, quod ægra ante liberaliter ejicere conſueverat, nunc intra ipſam Pleuritidem omne cohibitum eſt; neque idem ante revenit, quam Pleuritis tota ſubmota erat. Verum tunc ſuperata Pleuritide per convaleſcentiam duplo fere plus ſputi exivit, quam ante incidentem iſtum morbum ſolebat: id eſt, primo id, quod pleuritica febris ex Phthyſi retinuerat, deinde illud quod confectum ex inflammati ſanguinis cruſta erat: donec paulo poſt ad uſitatam ſputi antiquam portionem perventum ſit. Nullam etiam noxam Pleuritis poſt ſe reliquit; ſed manſit impoſterum mulier neque plus neque minus phthyſica.

Aegrotus XXIX. Anno 1769 pauperrimus mercenarius, qui a multis retro annis ſpiritum difficilem habebat, & pus ſputo ejicere conſueverat, incidit in Pleuritidem. Pleuritica febre cohibitum veteranum ſputum eſt, neque idem

ante

ante, quam poſt ſuperatam Pleuritidem & poſteaquam vires ſatis conſtitiſſent, reverſum eſt.

Ut Pleuritis, ſi incidit, ſputum, quod eſt, retinet; ita eadem alias quasdam humorum excretiones, quæ ſecundum naturam eſſe debent, cohibet; neque easdem ante liberat, quam Pleuritis ipſa corpus dimiſit: lac nempe nutricum & puerperarum lochia.

Anno 1774 die 28 Februarii uxor aurigæ, de qua ſupra dixi, * Pleuritide affecta lac, quo ſuam hucusque prolem alebat, per morbum amiſit. Inde factus pajor morbus, quemadmodum ob alteram lactis febrim, eſt. Reverſum vero intra convaleſcentiam idem lac eſt, quo impoſterum mulier prolem nutrire continuavit. Aegrotus XXX.

Anno 1773 die 3 Maji mulier juvenis, plethorica, & quæ a ſex & dimidio menſibus utero habebat, incidit in Pleuritidem, quæ ea tempeſtate & juxta & circum nos popularis erat. Aegrotus XXXI.

Ad exitum tertii diei mulier peperit præmature. Nullus partum ſecutus ſanguis eſt, ſecuta

---

* Aegrotus XVIII.

fecuta nulla lochia funt. Superato vero morbo lochia per convalefcentiam, veluti a recenti partu, efluxerunt.

Tantum igitur abeft, ut fputa intra Pleuritidis febrim five coqui five excerni poffint, ut ea potius per ipfam febrim retineantur. Similiter crufta ipfa non prius, quam poft febrim per corporis vires, quæ magis intra convalefcentiam, quam intra morbum confiftunt, coquitur; coctaque per diverfos exitus excutitur: per fputum nempe, per alvum, per furunculos, per bubones. Quæ quidem coctio atque crifis, quemadmodum ea ad exitum omnium earum febrium continentium, quæ ardente calore ferum aduffe-runt, contingit, aut in convalefcentiam usque trahit; ita eadem poft pleuriticam febrim obtinet. Ad hæc, ne jufto longior fim, duo, quæ fequntur, exempla fufficiant, efficacia profecto.

AEGROTUS XXXII. Juvenis faber ferrarius de quo fuperiore capite primo dixi, * anno 1779 menfe majo Pleuritide, quæ ea tempeftate popularis erat, affectus eft. Ex ægri vena primo die miffus vefperi

* Aegrotus. VIII.

vesperi sanguis est, sanguini sani juvenis simillimus. Missus altero die sanguis aliquantum crustæ habebat: ei vero, qui extractus vesperi est, disco, crustæ aliquantum plus inerat. Sicque quotidie crusta, quoties missus imposterum sanguis est, & crassior simul & durior evenit. Fuit autem per decursum morbi septies secta vena.

Isti ægro præstita medicamenta sunt, & die quarto emplastrum vesicatorium latum ad affectam partem: his lateris dolor absque sputo evanuit, ægerque libere spiravit. Quinto die neque sudor erupit, neque turbida facta urina est. Ad exitum sexti diei reversus in ipsum quidem latus idem dolor est: verum is nunc magis supra fixit se. Quem ascensum Hippocrates tanquam exitiosum damnavit. *d*) Secta itaque vena ex eademque extractus unus sanguinis discus est; qui perdensam crustam habebat. Medio septimo die sanguinis tantundem; isque summe densam

---

d) „ Horrendæ quoque hæ (pleuritides) in quibus dolores superne sunt. „

Coac. prænot. Sect. II. Nro 222.

Item „ Dolores modice acuti, ad claviculam ac sursum transeuntes, perniciosi. „

Coac. prænot. Sect. I. Nro 90.

ſam cruſtam habuit; adeo, ut omnis iſta fere ſanguinis portio nil, niſi cruſta fuerit. Applicatum inſuper inter ſcapulas latum emplaſtrum veſicatorium eſt.

A medio iſtius diei ſeptimi ad ejus exitum, etiam cum peſſimo tali ſanguine, ſudor multus acidus ex univerſo corpore erupit; cum eodemque urina turbida evenit, & ſedimentum lateri trito ſimile depoſuit: protinusque æger omnis doloris expers libere ſpiravit; ſimul & factus arteriarum pulſus lentus, mollis, æqualis & aliquantum undulans eſt; talisque impoſterum permanſit. Octavo die juvenis lectum, etſi viribus fractus, deſeruit cibos deſiderans.

Erat iſte ſudor iſtaque urina turbida ipſius febris criſis. Sed quo ita ſubito devenit peſſima illa denſiſſimaque cruſta, quæ univerſum ſanguinem adeo impleverat?

Hæc per corporis vires, cum eæ intra reconvaleſcentiam conſtitiſſent, cocta eſt. Etenim undecimo die pulſus & plenior & frequentior factus eſt; ex quo proxime criſin inſtare ſuſpicabar: eandemque ob rem ſuaſi, ut juvenis mane & veſperi aquæ Selteranæ tepidæ libram, adjecto ſacharo ſorbeat.

Die

Die decimo tertio ſputum coctum facile & liberaliter erupit, craſſum, rotundum, album, non puriforme, ſed quemadmodum cera alba ſemiliquefacta; utique tale, quale etiam poſt alios quosdam inflammatorios morbos intra convaleſcentiam emitti videmus.

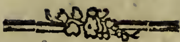
Hic itaque duæ iſtæ diverſæ criſes omnino ſpectabiles erant: altera febris, quæ prior ſeptimo die contigit; altera materiæ, quæ poſterior die decimo tertio ſecuta eſt.

Anno 1779 die 1 Maji monachus 50 annos natus pleuritide tentatus eſt. Altero die miſſi ex inciſa vena ſanguinis diſci duo ſunt, cruſta tecti: tertio die ſanguinis item diſci duo, denſiorem cruſtam habentes. Applicatum affecto lateri emplaſtrum veſicatorium eſt. AEGROTUS XXXIII.

Neque quinto neque ſeptimo die vel ſudor erupit, vel urina turbata eſt. Ideo pejor morbus evenit. Die nono, propterea quod pulſus concitatus celerque erat, diſcum ſanguinis miſi, qui denſiſſimam cruſtam habuit. Rurſum veſperi ſanguinis uncias circiter quatuor: isque totus in cruſtam compactus erat.

Ad exitum undecimi diei multus ſudor acidus ex univerſa corporis cute erupit, &

urina

urina turbida evenit cum ſedimento lateri trito ſimili. Inde arteriarum pulſus factus laudabilis eſt, & ſpiritus liber. Superato morbo ſputum coctum puriforme ejectum eſt; ægerque proſpere hucusque habet.

Male igitur ægris conſulunt, qui in pleuritidis curatione potiſſimam ſputi rationem habent; ſed contra, debet ad ipſam febrim dirigi curatio, ut ipſa mali cauſam tollat. Ob quem in medendo errorem ſæpe obtinet, ut febris necquicquam in calore deſiſtat, ſed ipſam inflammatam in latere plagam pure impleat, quod poſtremo in pectoris cavitatem prorumpit. Ad nova tunc recurritur remedia, crudelia quæ ſectis inter coſtas carnibus puri exitum patefaciant; aut refugium ad balſamica eſt, quæ neque mutare pus neque idem eximere poſſunt. Si gangræna ægrum jugulat, nihil auxilii ſupereſt. Debet autem pleuriticorum nemo (dummodo is ante ſanus fuerat) ſive empyicus fieri, ſive gangræna corripi; ſecus in curatione culpa eſt.

Eſt autem miſerabile illud fragilium hominum fatum; ut, cum principem unum errorem pro Vero acceperint, idem impoſterum iisdem per multos alios illudat, ipſosque in devia deducat. Talis inanis illa &

nullius

nullius ad ægri falutem frugi quæftio eft; fputum, fiquidem morbi caufa in pleura refidet, per quam viam ad pulmonem perveniat?

Hoc ut alii qui pleuritidem ob inflammatam pleuram effe volunt, explicent, fecretas ex pleura in ipfum pulmonem vias, quæ non funt, ftatuêre; per quas fputum illuc directe tranfiret. Alii non fic, fed Pleuritidem non in ipfa pleura, fed in extima pulmonis membrana, quæ a continuata pleura venit, refidere fuftinent. Alii utrimque & in pleura & in extima pulmonis pelle inflammationem effe contendunt, ideoque morbum Pleuropneumoniam appellare malunt. Utrumque quærere vanum eft, neque quidquam ad curandi rationem, veluti proximo capite dicam, confert. Siquidem non ex alterutrius membranæ plaga, in qua fixa inflammatio eft, fputum venit; fed ex ipfa univerfi fanguinis crufta, pofteaquam cocta ea eft. Etenim per omnes corporis glandulas, per quas intra bonam valetudinem mucus fecerni confuefcit, per easdem fuperata febre idem coctus ejicitur. Cum itaque pulmo & multas tales muci glandulas habeat, & infuper omnis fanguis per eundem tranfeat, mirum profecto non eft, quod plurimus talis mucus coctus poft Pleuritidem per easdem

pulmonis glandulas excernatur. Nihilominus etiam cæteræ hujus generis glandulæ, quemadmodum quæ in membrana pituitaria nasi, & in intestinis sunt, suam quæque portionem eliminant, quam evenientes a morbo emungunt, & alvo deponunt. Veluti exempla infra ponam. Id potissimum intra convalescentiam spectabile est; quod valetudinis stadium multi medici practici, utique propter ægrorum turbam, observando non procul ultra prosequuntur.

Postremo hi de lana caprina rixantur: siquidem, ut paulo magis infra capite quinto demonstrabitur, Pleuritis necquicquam ob inflammatam Pleuram, sed ob inflammatum Pulmonem est.

Alterum remedium, quo medici utuntur, Emplastrum vesicatorium latum est, quod affectæ parti applicant; eæ potissimum plagæ intra quam fixus dolor est: scilicet volunt, ut volatile atque satis acre cantharidum sal, quod penetravit, tenacem sanguinis crustam incidat; quo facilius ea sputo excuti possit. Intrasse autem in sanguinem quidquam ex cantharidibus per hoc nosse putant; quoniam postero die urina, etsi non semper, tamen sæpe, cum ardore atque dolore emitti-

tur:

tur: bono etiam augurio eſſe exiſtimant; ſi mucus eidem urinæ inhæret: iſte nonnunquam ſpiſſior eſt, & conveniens ſeque ipſum contrahens indureſcit, veluti caruncula eſſet.

Utrum vero ex inciſæ ipſius cruſtæ ramentis iſte mucus, an vero ex uretherum veſicæque ſmegmate proveniat, recte dubitari poteſt: ſiquidem medicamenta quæ ex cantharidibus confiƈta ſunt, ſimilem urinæ mucum oſtendunt; etſi æger neque Pleuritide neque alio quopiam morbo laboret, intra quem ſanguis talem cruſtam habere conſueſcit.

Neque etiam, etſi iſte mucus ab inciſa ſanguinis cruſta eſſet, quicquam juvat; cum quoniam ſic non ſatis cruſtæ diviſum attenuatumque eſt, tum potiſſimum ob id quod ſputum veſicatoria ſæpe non ſequitur; ſed poſteaquam, ut ſupra monui, cum febris ipſa in calore deſiſtit, idem erumpit. Exemplo item ſit juvenis ille faber ferrarius, de quo paulo ante dixi; etſi enim is quarto die applicatum lateri veſicatorium habuiſſet, nihilominus ejus ſanguis qui quinto & ſexto die extractus eſt, plus, quam ante, cruſtæ habebat. Imo poſt alterum latum veſicatorium, quod ſexto die inter ſcapulas poſitum eſt,

ſanguis ſeptimo die miſſus fere totus in omnium denſiſſimam cruſtam coivit. Similiter monachi ſanguis quo diutius morbus inſedit, eo denſiorem cruſtam accepit: etſi idem applicatum emplaſtrum veſicatorium habuiſſet.

Et ſiquidem poſt applicatum tale veſicatorium proxime ſecutum laudabile aliquod ſputum eſt, idem non ideo evenit quoniam cantharidum ſal ſive cruſtam incidit, ſive vaſa ad agendum & Pulmonem ad expellendum incitavit; ſed potiſſimum ob id, quod ita extus excitatus dolor inflammationis focum commovit eundemque a parte ſenſibili in minus ſenſibilem traxit: inde dolor & cum eo febris deſierunt, ob eandemque cauſam reverſa ſpirandi libertas eſt, ſputumque paulo poſt: quemadmodum id ſupra fuſius a me demonſtratum eſt. Eadem ratione modoque, ac cum omnis inflammationis materia per oris labia erumpit, totus morbus deſinit; aut ubi eadem materia ad humerum aſcendit: ut ſupra per exempla docui.

Ob quam cauſam non raro obtinet, ut veſicatorii Stygma pus coctum trahat, aut juxta eam plagam furunculi vel proxime vel paulo poſt cum emolumento erumpant.

Recte

Recte vero medici inflammationis atque febris causa decoctum refrigerans potui dant: quod præprimis per certas herbas attenuans efficere volunt, utique quoniam crustam attenuare student: sed in eo vehementer errant atque ægros lædunt, quod eosdem ad bibendum supra modum rationemque urgent atque potu veluti inundant: quod vitium diluentibus medicis familiare & ægris noxium est. Potus enim aquæ nimius, aut citius quam convenit, ingurgitatus per sanguinem sine profectu translabitur, aut cum noxa per alvum effunditur. Vidi, quod ægri, qui tale decoctum contra præceptum justo liberatus hauserunt, alvi fluxum aquosum acceperint: rursum vero clausam alvum habuerint, posteaquam ipsum eundem potum ad libras sex intra viginti quatuor horas coercuerunt. Potus enim, ut proficiat, debet similiter ac cibus digeri: nimius ventriculum gravat atque offendit; quemadmodum id unusquisque medicus ex pulsu, si eum novit, facile percipere poterit. Talis potandi excessus naturam turbat, eandemque a salutari sua opera, quam adversus morbum incepit, deflectit atque novo vitio onustat. Parvis itaque & sæpe repetitis haustibus potus dari debet; quo facilius idem confici possit, confectusque san-

guini penitus uniri. " In Pleuriticis ac peripneumonicis mala eſt urina, quæ poſt potum cito mingitur. „ *e*) Utique quoniam potus, qui ſanguini non jungitur, juvare non poteſt.

Nunc ad venæ ſectionem venio; quæ princeps inflammationis remedium eſt. Et hic iterum in diſputationis limine quæritur: ad quem usque morbi diem ſanguinem mittere liceat? Hos inter diſceptantes plurimi venam ante quartum morbi diem incidere malunt, impoſterum nolunt. Contra alii procul ultra ſanguinem eximunt. Ego (uti per decurſum iſtius libri docebo) ſanguinem toties ſubtraho, quoties & calor exardeſcit, & febris urget. " Anaxionis pleuritide laborantis vena die octavo ſecta in cubito eſt. „ *f*)

Deinde altera item inter medicos controverſia eſt; utrum ex brachio affecti lateris ſanguinem ducere conveniat; an ex adverſo trahere eundem præſtet? In qua quidem opinionum diverſitate utrique adeo tenaces ſuæ

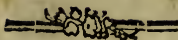
e) Hippocrates libro de coacis prænot. Nro 3—5.

f) Hippocrates de morb. popul. lib. III. ſect. II. ægrotus 8.

ſuæ ſententiæ ſunt; ut, cum aliquem horum ſua curatio fefellit, idem protinus culpam in venæ ſectionem conjecerit, propterea quod ea in altero brachio contra ſuam exiſtimationem inſtituta fuit. Contra vero alii diverſi ab illis ſanguinem ex alterutro brachio perinde trahunt.

Ego ſanguinem non absque ratione e vena ſic eximo: nempe primas venæ ſectiones in brachio ejusdem lateris, in quo fixus dolor eſt, inſtituo; poſteras prout venæ locus ſupereſt in alterutro. Ex affecti lateris vena ſanguinem mitto ob rationes, quas experientia me docuit; & quæ unicuique medico practico patebunt, ſi is attentum ad eas animum habere velit. Hæ tales ſunt.

Qui magnum hepatis lobum inflammatum habet, hujus gena dextra plus rubet & ardet, quam ſiniſtra. Contra, ſiquis magnam in aliquo ſiniſtri corporis viſcere inflammationem habet; ejus gena ſiniſtra plus rubet & ardet, quam dextra. Id ſæpe obtinet. Nonnunquam gena ſani lateris necquicquam rubet, ſed altera ſecundum læſum latus. Similiter vidi, quod gena rubra & ardens juxta idem latus fuerit, in quo inflammatus unus pulmonis lobus erat: contra in altera

gena *g*). Eſt igitur certus aliquis inter ipſas ejusdem lateris partes conſenſus. Homines vidi; qui omnia ſua vitia, quæ iisdem a longis eousque annis acciderunt, in una eademque dimidia corporis parte a capite ad calcem usque habebant; nullum in adverſa parte. Vir phthyſicus erat, & ſputo pus ejecit; in ſiniſtro latere cubare potuit, in dextro non. Erat ulcus in ſiniſtro pulmone. Magnum tumorem inkiſtatum juxta coſtas ejusdem lateris ſecundum vertebras habuit; tumorem item inkiſtatum ad digitum ſiniſtræ manus, qui apertus curationem non admiſit; ſimilem tumorem in ſiniſtro femore; talem item in ſiniſtro crure. Iſtius generis exempla attentos practicos non latebunt. Nunc ad Pleuritidem revertor. Sæpe vidi; ardente calore genam ejusdem lateris, in quo dolor pleuriticus preſſit, potiſſimum rubram calidamque

g) „ Peripneumonicis quibus tota lingua alba & aſpera „ fit, ambæ pulmonis partes inflammatæ ſunt, quibus vero dimidium, una, juxta quam apparet. „ Et quibus ad claviculam dolor fit, his ſuperna „ pulmonis ala una ægrotat; quibus autem ad ambas „ claviculas dolor fit, ambæ ſupernæ pulmonis alæ „ ægrotant, quibus juxta mediam coſtam media; „ quibus vero ad diaphragma, inferna; at totam „ unam partem dolentibus, omnia juxta hanc partem ægrotant. „ Hipp. Coac. prænot. Nro 400.

que fuiſſe. Jam ad arterias venio, experimentumque ponam; quod etſi non ſemper, tamen ſæpe obtinet. Si ſimilis utrinque & arteria radialis eſt; & utraque arteria ſimiles ramificationes habet; ſolet pulſus ſani hominis in exercitato brachio major fortiorque eſſe, quam in non exercitato. Si dexter homo eſt, pulſus major ad carpum dextrum eſt, minor ad ſiniſtrum: & viciſſim, ſi lævus idem eſt, pulſum majorem ad lævum quam ad dextrum carpum habet. Inde ſiquis ſani cujuspiam hominis pulſum juxta carpum tangit, poterit ipſi dicere lævusne an dexter ſit. Quod faticinium tanquam mirabile imperiti, me ridente, comprehendere non poterant. Idem ſæpe contingit, ſi acutus in una ſive dextra ſive ſiniſtra corporis parte dolor eſt. Arteriæ juxta carpum affecti lateris fortius quam juxta carpum ſani lateris vibrant. Si magnus dolor dimidiam capitis partem exagitat, aut acutus dentium dolor unam maxillæ partem vexat, pulſus ad carpum affecti lateris ſæpe, (etſi non ſemper) fortior eſt; quam ad carpum alterius lateris, in quo dolor non premit.

Juvenis carpentorum faber 22 annorum, dexter arteriarum pulſum & fortiorem & majorem ad dextrum carpum quam ad ſiniſ- AEGROTUS XXXIV.

 trum

trum habebat, is anno 1772 die 15 Octobris Pleuritide vera tentatus est. Dolor in sinistro latere sextam inter & septimam costam erat. Intra istum dolorem arteriarum pulsus, (quod notatu maxime dignum est) nunc ad sinistrum carpum multo major & durior fortiorque erat, quam ad carpum dextrum. Judicatus est septimo die.

Superato morbo, cum bona valetudo constitisset; iterum arteriæ pulsus, ut olim, ad dextrum carpum nunc major fortiorque est, quam ad sinistrum carpum.

AEGROTUS XXXV. Anno 1773 die 1 Maji, quo tempore Pleuritis popularis erat, juvenis sutor, qui dexter intra sanitatem pulsum in dextro brachio fortiorem quam in sinistro habet, Pleuritide in sinistro latere affectus est. Protinus ut morbus incepit ejus arteria ad sinistrum carpum fortius quam ad dextrum vibrabat.

Superato morbo pulsus item ad dextrum carpum, quemadmodum intra bonam valetudinem consueverat, major & fortior est, quam ad sinistrum.

Per hæc atque similia talia experimenta (quæ hic recitare nimis longum foret) ad credendum inducimur, corpus humanum con-

cōnſtare ex duobus ſemicorporibus media longitudine ſibi invicem adunatis, adeoque ad eam dimidiam corporis partem, quæ ægrior altera eſt *h*), auxilium præcipue & potius adhibendum eſſe; quam ad alteram, quæ ita minus ægrotat: ob eandemque rationem e cubito ejusdem lateris, in quo fixus dolor eſt, ſanguinem mitti debere; non ex altera parte, quæ doloris expers eſt. Quod ſi quis iſti theoriæ non libenter ſubſcribat; ei aliam ſubſtituo, quæ item controverſiam non admittit. Siquidem, cum arteriæ affecti lateris (veluti id nonnunquam contingit) & magis intentæ ſint, earumque pulſus & fortior & celerior ſit; utique ipſæ ſanguinem majori vi atque impetu in inflammatum focum incutiunt, atque incuneant; ideoque ut has ſanguinis furias intra dimidiam iſtam corporis partem componamus, tutius eſt, e cubito affecti lateris ſanguinem mittere; quam eundem ex adverſæ partis, quæ læſa non eſt, vena trahere.

Verum minimum iſtud intra curationem peccatum foret, ſive ſanguis ex affecti, ſive ex integri lateris vena mittatur: major in copia, quæ hodie ſupra vires emittitur, noxa reſidet:

---

h) Hipp. loco citato.

residet: siquidem, cum medici hucusque putassent, quasi omnis totaque morbi culpa in sanguinis crusta consisteret, utique sanguinem tam diu extrahere volebant; donec postremo sanguis crustam amitteret. Verum hi vehementer falluntur, atque ægros in perniciem præcipitant. Non enim (ut supra demonstravi) Pleuritis ob sanguinis crustam est; sed ipsa crusta fit per febrim, quam deposita in latere materia excitavit; hanc materiam si arte tollere, aut ejus focum extinguere nesciunt, frustra crustæ ipsi occurrunt. Deinde crusta (ut supra per exempla docui, & ipsis medicis practicis cognitum esse debet) quo diutius febris insidet; eo densior tenaciorque eadem fit: adeo ut ipsa post postremas sanguinis missiones pejor quam post priores sit. Imo, si omnem sanguinem eximant, semper crustam habebunt, propterea quod crusta toti sanguini inest. Et siquidem aliquando sanguis post aliqúas venæsectiones crustæ expers erat; ita non sanguinis missionis caúsa atque ratione contigit, sed ob id, quod inflammatio ipsa per resolutionem finem accepit: veluti id juxta eos videre licet, quorum Pleuritis tertio die per se finem accepit; quale exemplum supra a me positum est. Falsi itaque fuere; cum venæ-

sectioni

fectioni adſcripſiſſent, quod naturæ beneficio debetur.

Poſtremo nimia iſta atque ſuperflua ſanguinis miſſio vaſa debilitat, corpus enervat, ſicque utraque imparia efficit morbum ſuperando. Ita nulla eſſe febrilis materiei neque reſolutio neque coctio neque excretio poteſt *i*). Ob quod vitium medici etiam eas criſes, quæ iſti morbo propriæ ſunt, non vident; propterea quod morbi ipſius genium mala medendi methodo perverterunt. Debet igitur in his medicus ratione uti; ut neque excedat, neque deficiat. Nulla enim febris ſphacelum facit; aliquantum ex febre vel reſolvit vel coquit, major febris ſuppurationem, maxima gangrænam cauſat.

Ob quem in medendo errorem ſæpe obtinet; ut pleuriticorum alii ſphacelo extinguantur, alii gangræna jugulentur, alii purulenta tabe conſumantur. Igitur ad cauſam febris, non ad cruſtam, quæ a febre ipſa eſt, dirigi curatio debet; id eſt, ad malam materiam quæ fixa in latere eſt; a qua febris ipſa evenit, quæ cruſtam compingit; ſi curationis

---

i) „ Sic & vaſorum vacuatio, ſiquidem talis fuit, qua„ lis fieri debet, confert, & bene ferunt. Sin mi„ nus, viceverſa. „ Hipp. Aphor. 2. Sec. I.

nis successus exspectationi respondere debeat. Verumque est, quod celebris olim neque semper iniquus in scholas declamator Helmontius dixit, istam e latere spinam tolli debere; etsi eandem ipse tollere nesciverit. Idem Sanctorius dixit. *k*)

Qui igitur hanc materiam e latere eximere, istamque spinam evellere posset, is Pleuritidi cito, tutoque mederetur. Nemo tabe, nemo gangræna afficeretur, omnes omnes perinde cito & absque noxa evenirent. Quam curationem, quomodo per longos hucusque annos executus sim, nunc ponam.

CAPUT V.

De mea Pleuritidi medendi ratione.

Ubi aliquem Pleuritide affectum hominem accipio; ejus pulsum in utroque carpo tango. Verum huic, tanquam sæpe fallaci, non protinus fido: potest enim eum ægri aut gaudium, quoniam suum medicum videt, aut metus

---

k) „ Pars corporis ut repleta sanguine, vel alio humo„ re, ut in tumoribus, & in ipsa Pleuritide, non „ est refrigeranda: quia evacuata materia, sponte „ refrigeratur. „

De medic. Static. Sect. I. Aph. 131.

metus aut quilibet alius animi affectus vel citare vel resolvere. *l*) Ita pulsum aliquoties tango, donec talem constantem esse percipio. Isque morbo proprius esse censetur.

Cognito sic pulsu venam in cubito affecti lateris, ob eas rationes quas antecedente capite posui, incidi jubeo: intereaque temporis, quo sanguis fluit, alterum brachium manu prehendo, in ejusdemque carpo pulsum exploro; scilicet ut ex eo discam, quantum sanguinis mittere conveniat. Quæ certissima regula justaque mensura est. Ridiculum enim est, quod quidam volunt, certas sanguinis, qui mitti debet, uncias statuere; & vanum est ad id vasa assumere, quæ uncias notatas habent: ad sanguinem enim suscipiendum apta multa vasa sunt. Ego ad id planis discis, quales mensæ imponere consuescimus, utor.

His

l) „ Adeo ut, cum primum medicus venit, solicitudo „ ægri dubitantis, quomodo illi se habere videatur, „ eas (venas) moveat. Ob quam causam periti me- „ dici est, non protinus ut venit, apprehendere „ manu brachium: sed primum residere hilari vul- „ tu, percunctarique, quemadmodum se habeat, „ &, si quis ejus metus est, eum probabili sermone „ lenire, tum deinde ejus carpo manum admovere. „ Quas venas autem conspectus medici movet, quam „ facile mille res turbant! „ A. C. Celsus Lib. III. Cap. 6.

His ita ordinatis, ſi pulſus frequens & contractus eſt, ſanguinis diſcos duos mitto. Si inter hos pulſus non explicat ſe, ſectam venam claudi jubeo. Quodſi vero idem ad finem ſecundi diſci ſe explicet, atque major, fortior, duriorque (quod non raro evenit) fiat, tertium diſcum ſanguine impleo. At ſi pulſus plenus & durus eſt; quocunque die advocor (ſæpe autem non protinus advocantur medici, ſed poſteaquam morbus per dies inſedit) tres ſanguinis diſcos mitto. Inde pulſus mollis, & reſpiratio liberalior fieri conſueſcunt. Verum primum iſtud levamen inconſtans eſſe ſolet. Paulo enim poſt, ſimiliter ut ante, ſpiritus comprimitur.

Poſt primam ſanguinis miſſionem julapium atque decoctum refrigerans, quale ſupra dixi, impero. Similem item cibum.

Deinde ægrum quæro, qua hora morbus inceperit: certum enim initium hic morbus habet. Ab iſta principii hora in parem ſequentis diei horam, (id eſt per viginti quatuor horas) diem computo, & ſic impoſterum cæteros dies numero. Quæ attentio in iſtius morbi curatione permagni momenti eſt: veluti id paulo magis infra patebit.

Poſt

Poſt ſex vel octo horas, ſi ægrum inviſo, omnia fere, ut antefuerant, eadem ſunt. Itaque ſi pulſus, qui ante primam venæ ſectionem parvus & contractus erat, nunc (ut fieri conſueſcit) plenus frequens & celer eſt; duos ex eadem vena ſanguinis diſcos mitto; ſi vero, (quod admodum rarum eſt) idem hucusque parvus atque contractus manſerit, nec anguſtior reſpiratio evenerit; unum ſanguinis diſcum mitto: & tum potiſſimum iſte pulſus explicat ſe. Illi vero ægro; qui initio pulſum plenum & durum habebat, & ideo tres ſanguinis diſcos miſerat, nunc item ex eadem vena ſanguinis diſcos duos mitto; propterea quod nunc pulſum plenum frequentem atque celerem, ut talis æger aſſolet, habet. Pulſum autem freqentem eum appello; cujus pulſationes dato tempore juſto plures ſunt; celerem vero, cujus pulſationes celerem & veluti acutam arteriæ diaſtolen habent: isque certum inflammationis indicium eſt. Quæ diſtinctio medicis & perutilis & ſcitu neceſſaria eſt.

Intra ſecundum diem poſt alteram venæ ſectionem non multum ex morbo mutatum eſt; ſed ſolet idem talis manere, qualis poſt alteram venæ ſectionem evenit. Neque unquam iſto die facta utilis aliqua hujus mutatio eſt; niſi forte ad ejus exitum eruptio ad

labia inceperit; quæ nihilominus plena & perfecta tertio die est. Itaque intra istum diem & ante ejus finem sanguinis discum unum, non plus, mitto. Nuncque perinde est, ex altero cubito sanguis mittatur an ex affecti lateris brachio. Si e cubito integri lateris nunc sanguinem mittere placeat; debet fascia atque splenium, quod venam cubiti in affecto latere ligaverat, ante demi; nempe ut nunc ad istum carpum medicus pulsum tangere queat, & ex eo conjecturare; quantum sanguinis mitti debeat: ne arteria, ob ita ligatam venam, sanguine plus intumeat, fortius vibret, & alienum pulsum mentiatur.

Hucusque sanguinem mitto: ejusdemque tantum. Non aliam quoque crustæ, quæ sanguini superest, rationem habeo, quam ut mihi indicet, quid futurum sit. Curationem autem ipsam non dirigo ad crustam; propterea quod ipsa, ut supra demonstravi, non morbi causa sed febris effectus est. Contra, febris materiei ipsi occurrere studeo; in qua attentione totus curationis cardo vertitur. Ob quam rationem, quotiescunque sanguinem mittere opus erit, non sanguinis plus demo, quam expedit ad minuendam febrim; necquicquam autem, veluti impe-

riti

riti ſibi perſuadent, ad extinguendam eandem. Debet enim tantum ex febre remanere; quantum ſufficit ad febris cauſam (ſive ſpinam) quæ fixa in latere eſt, ſolvendam coquendamque; quo tutius eadem vel tertio vel quinto ſeptimove die e corpore per ſudorem atque urinam expellatur. Ad quam cautionem ſi non attenditur; ſæpe obtinet, ut ægri purulenta tabe, poſteaquam diu traxerunt, deleantur. Quod cardinale peccatum eorum eſt, qui juxta ſcholas largis venæ ſectionibus febrim extinguere & cruſtam a ſanguine demere contentunt. — Qui febre uti neſcit, mederi ignorat.

Si fœmina pleuritide laborat, & fluxus ſanguinis menſtruus inſtat; ſanguinem prius ex cubiti vena, deinde ex pede affecti lateris traho. Quodſi intra pleuritidem menſes eruperint, & febris urgeat; nihilominus medium intra iſtum ſanguinis fluxum pedis venam audacter incidi jubeo: Ita enim vel menſtruus ſanguis fluere continuat; vel, ſi deſiſtat, idem ſuperato morbo iterum erumpit.

Anno 1780 menſe Decembri juvenis mulier pleuritide correpta eſt, & ſimul ſanguis menſtruus erupit. Sanguinem ex inciſa pedis vena traxi. Convaluit, non interrupto fluxu menſtruo. AEGROTUS XXXVI.

AEGROTUS XXXVII. Anno 1780 die 18 Januarii mulierem 40 annorum pleuritis prehendit: supervenit fluxus sanguinis menstruus tanquam statuto tempore. Sanguinem bis e vena pedis in affecto latere misi: nihilominus ægra per crises quinto & septimo die perfecte judicata est: perinde ac cæteræ quæ sine menstruo erant.

AEGROTUS XXXVIII. Vere anni 1780 juvenis mulier fluxæ valetudinis & vitiati corporis habitus pleuritide tentata est. Sanguis bis e cubito affecti lacteris missus est. Tertio die sanguis menstruus erupit: vesperi intentus calor est, ob quem etsi fluentibus menstruis tamen sanguinem e pede affecti lateris traxi. Post istam venæ sectionem sanguis menstruus protinus desiit: restituta valetudine idem iterum erupit; & recte fluere continuavit.

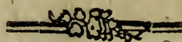
Si initio tertii diei (id est post quadraginta & octo horas) oris labia ulcerari incipiant, tunc dolor latus dimittit, Perfecta ista crisis est: neque aliam post se relinquit. In hoc casu priora medicamenta rejicio, & nihil præbeo, quam Roob Sambuci & potum tepidum, quo vitiatus humor omnis ad labia, quorsum natura tendit, tanquam per conferentem locum, feratur. Si sanguis, qui primo die e secta vena primus missus est, den-

sam

ſam cruſtam habebat, & alter qui eodem die per alteram venæ ſectionem extractus eſt, cruſtam minus denſam habuit; tertius vero ſanguis, qui intra alterum diem extractus eſt, cruſtæ expers erat: ſi quoque arteriarum pulſus initio tertii diei (id eſt poſt quadraginta & octo horas) plenus & mollis evenit & talis manet, aliquid boni ſperandum eſt: reſolutio nempe febrilis materiæ. Tunc enim a medio die tertio (id eſt, poſt horas a morbi principio circiter ſexaginta) largus ſudor acidus ex univerſo corpore erumpit, atque ad exitum iſtius diei fluere continuat; poſt eundemque urina turbida evenit, & multum ſedimentum lateri trito ſimile præcipitat.

Iſta criſis item perfecta eſt, neque aliam poſt ſe intra convaleſcentiam relinquit; propterea quod nulla ſanguini cruſta poſt ultimam miſſionem ſupererat.

Iſtum cum hujus tum illius Pleuritidis brevem exitum ſupra capite ſecundo per exempla poſui. Hunc vix illi medici vident, qui venæ ſectiones præcipitant, atque protinus juſto plus ſanguinis eximunt. Per quam ſanguinis jacturam naturam debilitant, eandemque imparem efficiunt, talem criſin perficiendo.

Si ſanguis, qui primo die primus miſſus eſt, ſive cruſtam habuerit, ſive non habuerit; ſed ſi eandem alter, qui ſecunda vice eodem die miſſus eſt, habeat; &, ſi tertius, qui intra ſecundum diem miſſus eſt, cruſtam habeat; ſi deinde ad initium tertii diei (id eſt poſt quadraginta & octo horas) pulſus plenus & mollis evenit, & undulans; liberalis Expectoratio ad exitum tertii diei aut ad initium quarti diei (id eſt poſt ſeptuaginta duas horas) expectanda eſt; & fit.

Ubi id obtinet, julapium ex aquæ ſcabioſæ unciis ſex, nitri drachma, & oxymellis ſquillitici uncia præbeo; jubeoque ut æger ex eo cochlearia duo unaquaque hora aſſumat: decocto item refrigeranti oxymellis ſquillitici unciam adjicio: ſcilicet ut his ſputum, quod exiturum eſt, promoveam.

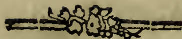
Hæc vera ſigna ſunt, quæ ſputum prænuntiant & nobis indicant, quo tempore idem arte juvari debeat. Iſte morbi exitus item rarus eſt, eundemque populares medici vix vident, propterea quod nimia ſanguinis miſſione naturam, quæ ante coquere deberet, frangunt atque debilitant, eandemque ineptam ad coquendum reddunt. Ideo vane ſputi exitum moliuntur, quoniam protinus

talia

talia præbent; quæ tuſſim movere, ſputumque (utique quod nondum coctum eſt) vi extundere debeant. Illud ſæpe non ſuccedit: ſive quod nimium debilis reddita natura fuerit; ſive potiſſimum, quoniam febris, cui mederi neſciunt, pertinaciter ſubſiſtit; quæ ipſa, ut ſupra demonſtravi, ſputa necquicquam coquit; ſed eadem contra, quemadmodum alias quaspiam excretiones, intus retinet.

Triſte, ajunt, præſagium eſt; ſi ſputum coctum ante finem quarti diei (id eſt ante nonaginta & ſex horas) non ejiciatur. Metuendus enim ſiniſter morbi ſive in ſupurationem ſive in gangrænam exitus eſt. Debet igitur medicus, ſi artifex eſt, ad initium tertii diei (nempe proxime poſt quadraginta & octo horas) noſſe, ſputumne coctum ante finem quarti diei exiturum ſit, nec ne: ſcilicet ut quantocius ea auxilia adhibere poſſit, quæ cavere & ſuppurationem & gangrænam tuto poſſint. In qua notitia alter curationis meæ cardo vertitur; veluti nunc dicam.

Scilicet, ſi ad id temporis Pulſus non plenus, non mollis, veluti qui reſolutionem prænuntiaret, evenit; ſi idem non plenus, non mollis, non undulans eſt, nempe quem pro-

xime ſputum ſequitur; ſi eruptiones ad labia non incipiunt; contra ſi pulſus frequens, durus, irritatus, veluti qualis in ipſo fere morbi principio fuerat, hucusque perſtat, quoniam is cruditatem morbi ſignificat, indicio eſt, ſputum coctum nullum ante finem quarti diei exiturum eſſe.

In tali morbi ſtatu emplaſtrum veſicatorium latum ad affectum latus applico: ſcilicet ut inflammationis focum, id eſt febris materiam (ſpinam) loco moveam. Si media ſub mulieris mamma dolor eſt, emplaſtrum infra mammam pono. Si curta mulier eſt, & magnas mammas habet, adeo ut in latere locus non pateat, veſicatorium inter ſcapulas pono. Poſſent etiam ob eandem rationem cucurbitulæ affecto lateri applicari, quæ febris focum dimoveant. *m*) Mixturam præſto

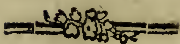
m) „ Tunc cucurbita iisdem locis cum ſcarrificatione „ adhibenda, ſed demiſſionis tempore. — Leves „ autem quas κȣφας appellamus, etiam in acceſſione „ adhibere poſſumus, & frequentes, atque multis „ partibus. — Themiſon jubet etiam cum ſcarri„ ficatione adhiberi cucurbitam declinante acceſſio„ ne, cum ſit adjutorii genus deſtrictivum, & „ propterea proprium dimiſſionis. „ Cælius Aurelianus acut. morb. Lib. II. Cap. 29.
Curcubitulas cum ſcarrificatione poſt ſeptimum diem probat Aretæus Lib. I. de acut. morb. curat. Cap. 10.

„ Remedium

ſto ex aquæ ſcabioſæ unciis ſex, nitri drachma, extracti corticis peruviani drachmis tribus, oxymellis ſquillitici uncia: jubeoque ut æger ex ea per unamquamque horam cochlearia duo aſſumat: ſic ut intra quenquem diem per viginti quatuor horas extracti corticis drachmas circiter ſex accipiat. Decoctum refrigerans adjecto aceto vini deſtillato, & ſyrupo rubri idæi, ut ſupra poſui, impero; diætam item.

His ita ordinatis & continuo aſſumtis, a medio diei quinti (id eſt, poſt horas centum & octo) plurimus ſudor acidus ex univerſa corporis cute erumpit, atque ad finem usque ejusdem diei fluere continuat. Urina quæ proxima circiter ad finem ejusdem diei emittitur, craſſa eſt, turbidaque fit, & multum ſedimentum lateri trito ſimile deponit: ſimul & dolor latus dimittit, pulſus mollis & explicatus eſt, & æger libere ſpirat: item ſomnus eſt.

„ Remedium vero eſt magni & recentis doloris, „ ſanguis miſſus. At, ſive levior, ſive vetuſtior „ caſus eſt, vel ſupervacuum, vel ſerum id auxi- „ lium eſt; confugiendumque ad cucurbitulas eſt; „ ante ſumma cute inciſa. Recte etiam ſinapi ex „ aceto ſuper pectus imponitur, donec ulcera puſtu- „ lasque excitet. „ A. C. Celſus Lib. IV. Cap. 6. de lateris doloribus.

Per fextum diem & per feptimi dimidiam primam partem æger fimili fudore madet; verum non ita multum, ut ante, ex fudat. Urina item fimiliter turbida eft, fimileque fedimentum præcipitat: rarum eft, fexto die urinam pellucidam effe; &, fi eft, nubeculam ea habet, & bonæ notæ eft. Nunc, quoniam fomnus eft, vigilanti mixturam præbeo, dormienti non: fic ut intra viginti quatuor horas extracti corticis drachmas tres accipiat.

At a medio die feptimo (id eft, poft horas centum quinquaginta & fex) plurimus item talis fudor erumpit, atque ad finem ejusdem diei usque liberaliter effluere continuat. *n*) Sequitur circiter ad finem ejusdem

n) „ Sudor optimus quidem eft, qui febrim in die „ judicationis folvit, commodus autem eft & qui „ levat. „ Hipp. Coac. prænot. Sect. III. Nro 237. „ Sudores enim optimi funt, & celerrime febrem „ fedant, qui in judicatoriis diebus fiunt, & febrem „ perfecte fummovent. Boni quoque funt, qui per „ totum corpus fientes, morbum facilius ferre fa- „ ciunt. Qui vero nihil horum faciunt, incommodi „ funt.„ Lib. de Judicat. verf. I. & prænot. Nro 10. „ Sudores febricitanti fi fiant 3. 5. 7. 9. 11. 14. 21 „ & 31. Hi fudores morbos judicant. Qui vero non „ fic fiunt, dolores fignificant. „ Ibidem verf. 4. & aphor. 36. Sect. IV.

dem diei, urina craſſa, turbida, quæ item ſedimentum lateri trito ſimile præcipitat. *o*)

Atque nunc æger per iſtas criſes imparibus diebus, perfecte ſanus evaſit, ſine ſputo & absque ſuppurationis gangrænæve periculo.

Iſta criſis Pleuritidi propria & naturæ operanti conſentanea eſt. Hanc ipſa natura, dummodo ei recte ſuccurritur, mollitur & exequitur; veluti ſuperiore capite ſecundo exempla poſui eorum, qui ita evenerunt, nullis niſi refrigerantibus auxiliis adjuti & absque corticis peruviani ſubſidio. Tali medendi ratione, non alia, a longis hucusque annis ſemper, etiam in deſperatis fere caſibus, cum ſucceſſu uſus ſum. Cæteræ curationes violentæ atque a morbi genio alienæ ſunt.

Si

o) „ Cloacho lateris dolor, & febris. Remiſit febris, „ ſudavit per totum corpus. In urina multa erant, „ quæ ferebantur, ac innatabant, poſtea turbata „ eſt. „ De Morb. popul. Lib. VII. Sect. I. verſ. 21. „ At (Urina) ſubrubra, & ſubſidentiam ſubrubram „ habens & levem, ſiquidem ante ſeptimum diem „ prodeat, ſeptima die liberat. „ Coac. prænot. Sect. III. Nro 245. " In pleuriticis urina ſubrubram „ habens levem ſubſidentiam, ſecuram judicationem „ ſignificat. „ Ibidem 290.

Si infantes, quos neque movere ratio neque persuadere verba possunt, Pleuritide laborant; his suavem quenquem syrupum offero, cui extracti corticis peruviani tantumdem ammisceo, quantum habita ratione ad adultorum ætatem sufficit. Ita sanatæ sunt nobiles puellæ. *

Ita potest unusquisque medicus, qui tali medendi methodo utitur, certo prædicere, eum, qui ad exitum quinti diei ita sudavit, & talem urinam accepit, similiter eundem & sudorem eandemque urinam ad exitum septimi diei habiturum esse, & tunc integre sanum fore. Hoc enim faticinium isteque morbi exitus non fallit, si æger ante sanus nec alio quopiam antiquo morbo vitiatus fuerat.

Sed est alia adhuc quædam crisis, quam Pleuritis cum cæteris febribus communem habet; rara quidem & infrequens: regius nempe morbus, quem Icterum vocant. Isque fit, ubi pleuriticæ febris materia ad hepar transfertur. p).

Anno

---

* Aegrotus XXIV.

p) „ Morbus regius fit aliquando criticus, id est, judi-
„ catorie: „ Galenus in 4to. Lib. Aphor. aph. 62.

Anno 1776 menſe Junio ſervus ſellarius, juvenis & qui infirmum pectus habebat, Pleuritide in dextro latere correptus eſt. Secta ejus vena præſtitumque decoctum refrigerans atque julapium eſt: ſecta item vena, ſimul & ad affectum latus applicatum emplaſtrum veſicatorium eſt. Tertio die Extractum corticis peruviani julapio adjeci: magnus enim erat calor flammeus metusque Gangrænæ. Repetitæ in diem ſeptimum usque venæ ſectiones, at parvæ, ſunt. AEGROTUS XXXIX.

Die octavo dolor latus omnino dimiſit, isque nunc vehemens in hepatis regione ortus eſt cum intento calore. Quare item ſanguinis diſcum unum extraxi.

Ad exitum noni diei arteriarum pulſus mollis evenit, deinde plenus, ægerque convaluit absque ſputo. Intra convaleſcentiam vero orti magni absceſſus ſunt, cum quo loco Veſicatorii plaga ante fuerat, tum e directo in dorſo: etiam circum hepatis regionem. Qui omnes absceſſus ſcalpello inciſi ſunt.

Iſtius ægri febris die nono judicata eſt. Cruſta intra convaleſcentiam cocta eſt; absceſſit poſt.

Anno 1773 die 28 Junii cantor in latere dextro Pleuritide correptus eſt. Ejus pulſus AEGROTUS XL.

brevis

brevis & concitatus erat. Ut adveni vefperi fanguinis uncias circiter decem e vena mifi. Is cruftam albam lardaceam habuit. Poftero die mane tantundem fanguinis extraxi, qui fimilem cruftam habuit. Vefperi fanguinis uncias circiter octo. Julapium decoctumque refrigerans atque victum tenuem imperavi: enema vefperi.

Initio tertii diei (id eft, proxime poft horas quadraginta octo) pulfus parvus & frequens erat, qui necquicquam fignificabat, quod fputum ante exitum quarti diei coctum futurum fit. Ob quam caufam emplaftrum veficatorium latum affectæ plagæ impofui, & julapio drachmas tres extracti corticis peruviani adjeci. Urina clara erat cum nubecula.

Ad exitum quinti diei fudor erupit quidem, verum urina ipfa non turbata eft (non erat crifis completa) Ideo prædixi, quod feptimo die nulla crifis per eruptionem, fed per metaftafin futura fit; cujus quidem locum, in quo materia fubfeffura fit, nondum fcirem. Interea pulfus poft iftum fudorem fortior evenit.

Etiam feptimo die neque fudor erupit, neque turbida facta urina eft; fed contra, pulfus brevis & concitatus devenit, intumuit

ab-

abdomen veluti tympaniticum, quod percuſſum reſonabat: reſpiratio denſa evenit, dolebat æger e regione hepatis, inquietus erat, calore exarſit. Urina bile tincta erat; ſimiliter cutis aliquantum. Utique criſis per metaſtaſin fauſto die ſeptimo. *q*)

Ex hujus vena ſanguinis uncias ſex, & poſt tres horas tantundem extraxi; uterque pelle mucoſa flava tinctus erat. Emplaſtrum veſicatorium latum inter ſcapulas poſitum eſt, & inditum omni trihorio enema ex ſeri lactis libra, nitri drachma, & mellis uncia.

Die undecimo (impari) collapſus ventris tumor eſt, multusque mucus coctus alvo ſeceſſit, & ægrum die decimo quarto (critico Hippocrati celebri) ad integritatem perduxit.

Poſt octo dies hòmo in febrim intermittentem quotidianam incidit, intraque eandem multum muci cocti infra emiſit; cumque ſic alvus pura eveniſſet, febris ægrum poſt ſeptem acceſſiones (numero item im-

pares)

---

q) „ Quibus in febribus morbus regius fit ante ſeptimum „ diem, malum. „ Hipp. aph. Lib. Sect. IV. aph. 62. „ Quibus in febribus morbus regius ſeptima aut „ nona aut decima quarta accedit, bonum, ſi non „ præcordium dextrum durum fiat, ſin minus, non „ bonum. „ Ibidem aphor. 64.

pares) dimiſit. Erat profecto iſte mucus a cruſta ſanguinis per convaleſcentiam, cum vires icterum inter & febrim ſatis conſtitiſſent, coctus atque ad inteſtina delatus.

AEGROTUS XLI. Anno 1784 die 15 Februarii mulier pleuritide vera affecta eſt. Acceſſit quarto die aurigo. Judicata eſt ægra die ſeptimo, & die nono per ſudorem & per urinam, quæ ſedimentum lateri trito ſimile præcipitavit.

AEGROTUS XLII. Anno 1783 die 27 Aprilis ſervus 60 annorum Pleuritide vera affectus erumnoſe habuit. Sexto die Ictero male tinctus eſt, ſine levamine. Judicatus eſt ſeptimo die per ſudorem & per urinam quæ ſedimentum lateri trito ſimile præcipitavit. *r*)

Omnium maxime rarus Pleuritis exitus per parotidem, perve urinam puriformem eſt. Utrumque intra triginta octo annos ſemel vidi.

AEGROTUS XLIII. Anno 1749 die 27 Decembris milier 50 annorum Pleuritide vera tentata eſt, intra quam etiam cum adhibitis iis auxiliis, quibus medici tunc temporis uti conſueverant, exitioſe habuit.

Erupit

r) „ Quibus in febribus morbus regius fit ante ſeptimum diem, malum. „ Hipp. ibidem.

Erupit undecimo die (impari) juxta auriculam dextram tumor cum dolore, ſimul & imminuta cætera mala ſunt. Impoſitum cataplasma ſuppurans eſt, ſub quo factum pus eſt. Extracto per inciſionem pure ægra proſpere habuit.

Anno 1749 die 6. Martii faber tignarius incidit in Pleuritidem. Secta vena eſt, adhibitaque medicamenta refrigerantia, & fomenta emollientia ſunt, imperatus item victus tenuis eſt. AEGROTUS XLIV.

Medio die tertio dolor latus dimiſit, ægerque, etſi absque ſputo, melius habuit.

Quarto die incepit urina turbida, craſſa, alba, & pinguis fieri, quam æger cum dolore emiſit, & quæ multum puriforme ſedimentum depoſuit. Ob quam rem fomenta renibus atque pubi impoſui, decoctumque diureticum Potui dedi. Cum multa tali urina æger quinto & ſeptimo die bene habuit. Octavo ad ſuum opificium ſanus reverſus eſt.

Atque nunc mea Pleuritidi veræ medendi ratio expoſita eſt; cita, tuta atque facilis; quæ ſemper ſuccedit, & nunquam fallit, quotiescunque morbus ſanum corpus prehendit.

 His

His etsi ita demonstratis tamen insuper non inutile erit, ad confirmandam veritatem unicum exemplum adduxisse; per quod vitia usitatæ curationis præstanti nostræ medicationi invicem opponantur; scilicet ut eo magis veritas elucescat. Ad id proximum exemplum sufficiat.

AEGROTUS XLV. Anno 1765 initio veris juvenem viginti trium annorum Pleuritis subito prehendit. Erat ei ingens calor & acutus in latere quartam inter & quintam costam dolor, qui spiritum præcepit & tussim excitavit, quæ nihil nisi tenax sputum cum labore traxit, striis cruentis nonnunquam interstinctum: arteriarum pulsus frequens & celer erat.

Huic tantum sanguinis per plures dies e vena missum est, quantum per vires licuit; omnis cruor tenui alba crusta tectus erat. Præstita julapia refrigerantia sunt, & potus ex mollibus herbis in aqua coctis, adjecto multo nitro & oxymelle: imposita supra affectum latus fomenta emollientia sunt: cibus tenuis datus est ex sorbitionibus.

Mansit acutus in latere dolor, & frequens arteriarum pulsus, & spiritus difficilis, & nihil ultra sputi evenit, & urina flam-

mea.

mea. Applicata igitur ſunt emplaſtra veſicatoria lata, latiſſimum ſupra affectum locum.

Acceſſit circa octavum diem delirium, quod magis noctu quam interdiu continuavit.

Mutata curandi ratione modoque iſti ægro Extractum corticis peruviani præſtiti, ſuo adjectum julapio. Inde calor inclinavit, urina citrea evenit, & poſt aliquot dies dilirium deſiit, poſtea pulſus aliquantum mollis & plenus factus eſt. Deinde quo plus corticis æger aſſumſit eo magis imminutus in latere dolor eſt, & ſpiritus liberior evenit. Poſtremo cutis ſudore immaduit & urina turbida evenit cum ſedimento lateri trito ſimili: acceſſit ſomnus; & poſt tres ſeptimanas, cum æger multum corticis aſſumſiſſet, reverſa bona valetudo eſt absque ſputi ſive coctione ſive excreatione: contra ac Hippocrates metuebat. (*s*)

Nunc ad Pleuritidem venio, quæ in vitiatum corporis habitum incidit.

Anno 1771 ſtrenuus & veteranus generoſi vini potator & mali corporis habitus, Aegrotus XLVI.

s) „ Quicunque pleuritici fientes in quatuordecim diebus non repurgantur, his ad ſuppurationem transitio fit. „ Lib. Aphor. Sect. V. Aphor. 8.

poſtremo hydropicus evenit. Erat ei aqua in pectoris cavitate, in abdomine plus quam viginti libræ aquæ, aqua etiam multa inter cutim, cum maximo a planta pedum ad ventrem usque tumore: arteriarum pulſus parvus & inæqualis erat, urina craſſa, rubra, ſordida, vix trium unciarum per viginti quatuor horas: pejores noctes quam dies erant: æger ſæpe anxietatibus agitabatur & veluti ſtrangulatus ſpiritum cum labore duxit. Ita per diverſa medicamenta quatuor menſes traxit.

Adhibita ſquilla omnem fere aquam intra duos menſes per lotium expulit. Iſte æger ita debilis cum convaleſcere cæpiſſet, & aquæ quidquam inter cutim remanſiſſet, Pleuritide, quæ ea tempeſtate popularis erat, correptus eſt.

Primo iſtius morbi die ſanguinis diſcum unum miſi; nam plus mittere vires, veluti pulſus indicabat, non concedebant. Julapium dedi & decoctum refrigerans quale cæteris ægris. Altero die ſanguinis iterum diſcum unum extraxi, isque mucoſus & pelle indutus erat. At quoniam ad exitum ſecundi diei pulſus, ut ante, debilis manſit, ſuperiori julapio Extracti corticis peruviani drach-

drachmas tres adjeci. Inde urina quæ crassa sordidaque hucusque fuerat, nunc quarto die pellucida evenit cum nubecula. A medio diei quinti ad ejus finem usque multus sudor acidus ex universa cute erupit, secuta urina turbida est cum sedimento lateri trito simili. A medio die septimo similis sudor, similisque urina; ægerque absque sputo nunc bene sanus factus est, & hodiedum prospere valet.

Anno 1769 die 25 Martii, quo tempore Pleuritis popularis erat, mulier macra, quæ habitum corporis oculosque tales habebat, quales hi habere consuescunt, qui phthysici futuri sunt, suam prolem per annum lactaverat. Post ablactationem orta tussis sicca est, quæ quatuor septimanas traxit. Cum ista tussi mediam intra tempestatem frigidam mulier navim ascendit, adverso Rheno fluvio Moguntiam itura. AEGROTUS XLVII.

Advena acerbe tussiit; tussim secutus dolor pectoris est, qui in latere fixit se; sicque confirmata vera Pleuritis est.

Sanguis ter e vena missus tenacem crustam habuit. Vesicatorium affecto lateri impositum, adjectumque julapio Extractum corticis peruviani est. Secutæ alvi sedes putridæ sunt.

 Urina,

Urina, quæ hucusque tenuis erat, nunc recto tempore turbida evenit, & ſedimentum lateri trito ſimile præcipitavit, erupit etiam multus ſudor acidus pinguis. Omniſque cum antiqua, tum nova tuſſis, dolor item atque totus morbus abſque ſputi excreatione deſiit. Sic quoque pleuritica febris, ut quæpiam alia, etiam vetuſtis malis mederi poteſt.

AEGROTUS XLVIII. Anno 1767 initio menſis Junii mulier 73 annos nata, gibberoſa, & quæ a longis hucusque annis vitioſi corporis habitus erat, ſæpe anhela, cum œdematoſis pedibus, ſubito Pleuritide correpta eſt. Initio frigus erat, magna corporis fatigatio, anguſtus ſpiritus, acutus in dextro latere inter veras coſtas dolor, tuſſis ſimul arida. Finito frigore ortus vehemens calor eſt, ſitis ingens, factæ aridæ fauces ſunt, reſpiratio præcepta, tuſſis urgens, dolor intentus. Præter hæc univerſa corporis cutis aurigine tincta eſt, quaſi inſuper ab inflammato hepate. Arteriarum pulſus parvus, frequens & celer erat. Tuſſis nihil emolita eſt: totumque corpus vehementer laſſum erat.

Miſſæ ex hujus vena ſanguinis unciæ circiter duodecim ſunt, cruſtam albam habentes. Impoſita affecto lateri fomenta ſunt, præ-

præſtitum julapium refrigerans eſt; decoctum refrigerans Potui erat; cibo ſorbitiones. Extractus item veſperi ſanguis ad uncias circi : decem eſt; isque magis denſam cruſtam l. buit; poſtero die tantundem; rurſum veſpe i unciæ quinque; ſanguis item tenacem cruſtam habebat.

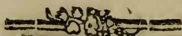
Inde liberior facta reſpiratio ipſeque pulſus aliquantum explicatus eſt; tuſſis item, etſi diffi ilis, tamen ſputum, utique crudum, tenax, ruffum, trahens, emolita eſt.

Tertio die (propterea quod pulſus nullam coctionem fore ſignificabat) ſuperiori julapio Extractum Corticis peruviani adjeci, ſic ut ejus drachmæ ſex intra viginti quatuor horas conſumerentur. Emplaſtra item veſicatoria tria impoſui, latiſſimum vero affectæ parti.

His minutus dolor compoſitaque acerba tuſſis eſt; utrimque die quinto requies erat. attamen vigiliæ ſupererant, & amplius tincta colore flavo cutis eſt.

Die ſeptimo ſudor acidus erupit, qui ſpiritum liberum effecit, & omnem e latere dolorem excuſſit.

At veſperi reverſa febris eſt; intraque eandem genæ intenſe rubebant; maxime ve-

ro dextra gena, quæ & profundius rubebat, & magis quam finiftra exardebat; fcilicet ob id quod vitium in dextra hepatis parte refidebat. Intra iftam febrim per proximum diem delirium erat: noctu vero requies.

Ob quam caufam ægræ inditum enema ex fero lactis, nitro, atque melle eft; quod plurima putrida & mucofa fubtraxit.

Ortum nono die putridum alvi profluvium eft multa mucofa trahens: quod & febrim & flavum cutis colorem delevit.

Cumque impofterum ægra per enemata perque leves alvi purgationes omnia putrida depofuiffet, omnino convaluit.

Hujus judicationes omnes imparibus diebus contigerunt.

AEGROTUS XLX.

Virgo 63 annorum ob inveteratam Arthritidem contracta crura, brachia, manusque habebat, cum nodofis articulis; ficque omni motu orba, quinque hucusque annis lecto affixa erat. Immobile corpus factum malefani habitus eft; ipfumque foco, claufisque feneftris portaque a cuftodibus fovebatur. Nihilominus inclufam iftam ægram Pleuritis vera anno 1781 die 18 Novembris perinde ac fanum quenquem corripuit. Acu-

tus

tus dolor fixus in dextro latere ſextam inter & ſeptimam coſtam erat; horror ante, calor poſt: reſpiratio anguſta, tuſſis acerba, quæ ſputa cruda, ruffa emolita eſt; pulſus frequens contractusque.

Protinus ſanguinem e vena brachii ipſius lateris, in quo dolor preſſit, miſi ad diſcum unum, tantundem veſperi. Poſtero die item non plus diſco; qui denſam cruſtam habebat: nil ultra miſſum eſt, vires ſuſtinendi cauſa. Imperatus victus tenuis eſt, datus refrigerans potus, & oblata mixtura cum extracto corticis peruviani eſt.

Ad exitum quinti diei multus acidi odoris ſudor erupit: urina ſedimentum lateri trito ſimile præcipitavit. Die ſeptimo ſimiliter: hisque Pleuritis finem habuit.

Pejor morbus eſt, quoties Pleuritis, veluti non raro contingit, cum putrida in imo ventre ſaburra convenit: accenſa enim per pleuritidis febrim tali putrilagine febris putrida fit, quæ ipſa pleuritidem malignam efficit. Peſſimum eſt, ſi iſta morborum complicatio in vitiatum corporis habitum incidit. Hic duo hujus generis exempla ſufficiant.

Anno 1768 die 23 Junii vetula 74 annos nata, gibberoſa, anhela, quæ a longis huc- AEGROTUS L.

 usque

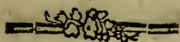
usque annis vitiati corporis habitus erat, cum œdematoſis pedibus, & ſuperiore anno, veluti paulo ante memoravi, * in dextro latere pleuritidem cum hepatis inflammatione paſſa erat, nunc eodem morbo in ſiniſtro latere quintam inter & ſextam coſtam affecta eſt. Erat ei ſpiritus difficilis, tuſſis acerba & præcepta, calor, ſitis, febris non nimium, arteriarum pulſus parvus & frequens.

Ex hujus vena non multum ſanguinem trahi juſſi; veſperi item, cum ita per vires licuiſſet; isque cruſtam habuit: altero die item ſanguinem qui ſimiliter cruſtam habuit. Iſti ægræ eadem auxilia, quæ cæteris ægris, adhibita ſunt.

Tertio die intentæ arteriæ ſunt earundemque pulſus convulſivus erat; ex quo novi, quarto die ſputum coctum non fore. Quare emplaſtra veſicatoria tria applicavi, & ſuperiori julapio extracti corticis peruviani ſemunciam adjeci.

Intentus calor eſt; ortæ ſunt inquietudines, genæ factæ rubræ ſunt, cutis ardens, vigiliæ erant, atque ſubdeliria. Acceſſit quinto

* Aegrotus XLVIII.

quinto die putridum alvi profluvium, jactationes & corporis denudationes.

Septimo die multus ſudor viſcidus & olens erupit, atque urina turbida evenit, & ægra perfecte convaluit. Superato morbo mulier multum muci e naribus emunxit, talemque ſcreando ejecit, qui ſalſum ſaporem habebat.

Poſt, cum vires ſatis conſtitiſſent, ſecutæ ſunt alvi ſedes meracæ putridæ, quæ multum muci excuſſerunt.

Anno 1769 die 22 Januarii Virgo ſupra AEGROTUS LI.
42 annos nata, a parentibus maleſanis genita, ipſa a primis fere cunabulis cachectica, poſt ex fluxionibus ſurda facta & dentibus per cariem orba, per longos annos cum ægro pectore tuſſiculoſa, & quæ ſæpe multum ſanguinem ſputo ejecerat: iſta incidit in veram pleuritidem.

Protinus e vena miſſus ſanguis floridus erat, alter cruſtam habuit, tertius cruſtæ plus, quartus plurimum.

Arteriarum pulſus frequens & celer erat, cutis calor ardens, ſpiritus difficilis, tuſſis arida.

Applicata ſunt quatuor emplaſtra veſicatoria lata, latiſſimum vero ſupra affectum

locum.

locum. Datus eſt potus refrigerans, julapium item cum extracti corticis peruviani ſemuncia & plus, quotidie ab ipſo morbi initio ad ejus exitum usque.

Erat calor ſummus, genæ rubræ, deliriumque, maxime cum inveſperaſceret.

Nono die calor remiſit, pulſus mollis evenit, alvus ſemel laxa putrida, tuſſis humida quandoque ſputum non coctum trahens, ſpiritus liberalior absque ſputo cocto, inſudationes nonnumquam, ſomnus trium horarum, mens recta. Per noctem a nono in decimum usque diem ſudor largus. Alvi putrida dejectio bis.

Idem ſudor per decimum diem continuavit; intraque eundem alvus ter liquida putridaque: nox tranquilla erat. Mane ad diem undecimum alvus ſimiliter ſemel laxa; ægraque nunc optime habuit. Impoſterum per convaleſcentiam cætera putrida infra ſeceſſerunt.

In tali morborum conventu cortex peruvianus, ut alia quævis amara, putrida quæ in inteſtinis reſident, movet atque leniter expellit, maximeque ſi adjectum eidem oxymel ſquilliticum eſt.

A pleuritide ad peripneumoniam tranſeo; de qua item, ut ſuperiore capite quarto dixi, inter medicos diſceptatum eſt; inter quos alii pleuritidem ob inflammatam pleuram eſſe volunt, peripneumoniam vero ob inflammatum pulmonem: alii ob pulmonis inflammationem pleuritidem eſſe contendunt: qui inter hos medium tenuere, pleuropneumoniam appellare morbum malunt. Hippocrates ipſe modo pleuritidem ut privatum morbum habuit; *t*) modo eandem perinde ac peripneumoniam habuit. *u*) Cælius Aurelianus utrique morbo unam eandemque cauſam tribuit. *x*)

Petrus

---

t) „Ex pleuritide peripneumonia malum.„ Sect. VII. aph. 11. „ Ex peripneumonia pleuritis malum.„ Aphor. 12.

u) „ —— Liberationem a morbo ſignificat lingua, ſimiliter velut in pleuritide. „ Lib. de diebus judicatoriis §. 8. de peripneumonia.

x) „ Perficiunt hanc paſſionem cauſæ quæ etiam pleuriticam faciunt. — Nam frequentius antecedente „ pleuritica, peripneumonia ſequetur. — Hanc „ igitur diffiniens paſſionem Demetrius Herophilus „ libro duodecimo de paſſionibus, peripneumonia, „ inquit, eſt tumor in toto pulmonis corpore, ex „ parte enim ſi fuerit, pleuritis dicitur. „ Acut. mor. Lib. II. cap. 25. de peripneumonia. „ At enim „ omnem inquit Pulmonem pati Herophilus. Si vero febrim, inquit, fuerint paſſi, pleuriticam „ facit. „ Ibidem cap. 28. „ Item Praxagoras eandem pleuriticorum atque peripneumonicorum tradidit curationem. „ Ibidem.

Petrus Servius Romæ in trecentis pleuriticis, poſt mortem diſſectis, ſemper lobum pulmonis infectum, materiaque repletum conſpexit; pleura aut nihil omnino ad ſenſum vitiata, aut leviter tantum quodammodo inquinata. *y*) Ego nonniſi unius ob pleuritidem mortuæ mulieris inciſum cadaver vidi, cujus pulmo ſphaceli ſtygma habebat, pleura vero necquicquam affecta erat. Sed omne dubium controverſiamque tollunt experimenta Valſalvæ, Morgagni, & multorum aliorum; quæ demonſtrant, pleuritidem non a pleuræ ſed a pulmonis inflammatione eſſe. *z*)

AEGROTUS LII.

Anno 1767 die 5 Februarii vir annorum 39 febre affici cæpit cum ſpirandi difficultate, tuſſi, atque anguſtiis. Hujus vena, jubente ſuo medico, bis ſecta eſt, indita quoque enemata refrigerantia ſunt.

Iſtum ægrum cum altero die accepiſſem, maxime talem habui: erat ejus febris ſumma, ſpiritus laborioſus, tuſſis vexans, & arida, cutis ardens, pulſus frequens & celer, urina rubra,

(*y*) F. Hoffmann Med. ration. Tom. IV. P. I. Sect. II. Cap. VI. §. 2.

z) Joan. Bapt. Morgagni de ſedib. & cauſ. Morb. Lib. II. Epiſtol. 20 & 21.

rubra, anguſtiæ, vigiliæ, jactationes: &, ſi-quid æger ſputo emolitus eſt, idem tenax, ruffum, cruentum erat. Inflammatus pulmo erat.

Hujus venam protinus hoc die ſecari, & iterum veſperi juſſi: ſanguis cruſtam habuit. Julapium refrigerans cum nitro & oxymelle præſtiti; potum item refrigerantem atque ſorbitiones. Metuendus autem ideo malus iſtius morbi exitus erat; cum quoniam æger olim plurimum ſanguinem ſputo ejecerat, tum quoniam idem olim coſtas a percuſſione fractas habebat.

Erat ejus febris continens, quæ veſperi vehementer exacerbata eſt. Ob quam cauſam die tertio ſecta item, quinta vice, vena eſt; extractusque ex ea ſanguis tenax, glutinoſus, non conſiſtens erat.

Intra iſtum tertium diem arteriarum pulſus neque mollis neque undulans erat; ob quam notam præſcivi, quod ante finem quarti diei ſputum coctum non exiturum ſit; ideoque vel ſeptimo vel decimo die metuendam gangrænam eſſe. Ob quam cauſam Extractum corticis peruviani ſuperiori julapio adjeci.

Acceſſit quarto die (pari nempe & recidivis obnoxio) acutus in latus ſiniſtrum dolor pleuriticus, a quarta coſta vera ad infimam usque. *a*) Quare quatuor emplaſtra veſicatoria lata brachiis atque cruribus, quintum vero latiſſimum affecto lateri imponi juſſi. Secutum plus quidem ſputi eſt; at idem tenax, ruffum, ſanguinolentum manſit.

Die quinto omnia, ut ſupra, mala. Acceſſit noctu leve quoddam delirium. Sexto aliqua Exanthemata juxta oris labia eruperunt. Manſit continuus calor, anguſtiæ, vigiliæ, urina flammea. Erant enim iſtæ mutationes paribus diebus, quarto nempe & ſexto.

Septimo die cutis ſudore aliquantum immaduit. At noctu largus ſudor plurimaque ſimul urina, quæ rubrum colorem amiſit, erupit. Plurimumque nunc ex febre & ex ſputi vexa minutum eſt (prima pars perfectæ criſeos die impari.)

Octavo die & idem ſudor & eadem urina continuaverunt, minutum ſputum eſt, reſpiratio liberior evenit, acceſſit ſomnus. Denique die nono urina turbida evenit, & ſedimentum

---

a) „ Ex peripneumonia pleuritis, malum. „ Hipp. Sect. VII. aphor. 12.

mentum lateri trito ſimile præcipitavit; ægerque convaluit ſine ſputi ſive coctione ſive excreatione (die nono, item impari, completa eſt criſis.)

Anno 1783 die 17 Februarii vir 60 annorum Peripneumonia vera correptus eſt. Miſſus e vena ſanguis cruſtam craſſam, denſam, viridemque habuit. AEGROTUS LIII.

Poſitum inter ſcapulas largum veſicatorium eſt; datus potus refrigerans eſt, julapiumque cui adjectæ Extracti corticis peruviani drachmæ tres ſunt.

Tuſſis absque ſputo erat. Medio die quinto largus ſudor erupit, proximeque poſt urina turbida evenit, & ſedimentum lateri trito ſimile præcipitavit. Nunc æger tuſſis expers die ſexto, etſi non multum, tamen ſudavit, & ſimilem urinam emiſit. At ſeptimo die iterum plurimum ſudavit, urinamque craſſam minxit, quæ ſedimentum lateri trito ſimile depoſuit. Proxime cum bona valetudine.

Ut Pleuritidis in Peripneumoniam ita Peripneumoniæ in Pleuritidem tranſitus fieri poteſt.

AEGROTUS LIV. Anno 1784 medio menſe Februario vir robuſtus 36 annos natus Catarrho affectus eſt; quem nihili habuit. Ex catarrho facta Peripneumonia eſt. Sanguinem e vena miſit. Altero Peripneumonia in Pleuritidem veram tranſiit. Extractum Corticis peruviani ſumſit. Tertio die inſudavit, & urinam emiſit, quæ turbida facta ſedimentum lateri trito ſimile præcipitavit, ſimul & exulcerata oris labia ſunt, naſusque: ſic æger quamproxime convaluit.

His conſideratis ad credendum perſuadeor; eſſe pleuritidem peripneumoniamque unum eundemque morbum & unam utrosque cauſam habere. Nempe Peripneumoniam eſſe, ubi profunda pulmonum inflammatio citra acutum dolorem eſt; pleuritidem vero, ſi exterior pulmonis portio cum ſuccingente ſua membrana, a qua ipſa acutus dolor venit, inflammata ſit. Ob quam rationem atque ſimilitudinem utrique morbo, ut Praxagoras voluit, eodem modo occurro. Simile exemplum proximo capite obveniet.

CAPUT

CAPUT VI.

De Crisi, quæ intra Convalescentiam fit.

Excussa pleuritide secretiones atque excretiones, quas febris ante retinuerat, nunc iterum liberaliter perficiuntur. Ita phlegmaticus vir, * de quo superiore capite quarto dixi, sputa quæ intra sanitatem ejicere consueverat, & quæ pleuritis superveniens cohibuerat, deinde superata febre iterum ut ante ejecit. Ita monialis virgo ** sputa cocta catarrhi, quæ pleuritis, cum incidisset, cohibuerat, eadem post istum morbum denuo rejecit. Ita *** phthysicorum purulenta expectoratio, quam pleuritica febris retinuerat, iterum post submotam pleuritidem liberalis evenit. Similiter nutricis **** lac, quod pleuritis, quæ incidit suppresserat, denuo intra convalescentiam revenit, quo suam prolem imposterum nutrivit. Ob eandem caussam juvenis mulieris lochia intra pleuritidem tamdiu retenta fuerunt, usque dum pleuri-

* Aegrotus XXVI.

** Aegrotus. XXVII.

*** Aegrotus XXVIII & XXIX.

**** Aegrotus XXX.

tis ipsa finem habuerat: excussa vero pleuritide Lochia, quemadmodum a recenti partu, eruperunt. Ita aquæ quæ per morbum intus retentæ fuere, deinde, cum sanitas consistere incipit, iterum exitum per urinam sumunt. Similiter sanguinis serum, quod per pleuriticæ febris æstum in tenacem crustam compactum erat, imposterum intra convalescentiam atteritur, coquitur, atque spuendo ejicitur; aut tardius per abscessus, furunculos nempe, vel per bubones exernitur; aut postremo per alvum excutitur. Verumque est, quod olim Hippocrates dixit, crisin, ut sit perfecta, debere esse universalem: non ut ea ex universo corpore, veluti sudor, protinus omnis erumpat; sed ut imposterum omnes humores, qui per morbum intus retenti fuere, intra convalescentiam trans eas vias tanquam per conferentes exitus eliminentur, trans quas iidem intra bonam valetudinem secundum naturam exire consueverant.

Incipiam a crustæ exitu per sputum coctum, propterea quod in ista evacuatione Medicorum & disputationis & theoriæ & curationis cardo hucusque male vertebatur: scilicet a qua notitia ægrorum & salus & pernicies dependet.

Itaque,

Itaque, quod ante omnia noſſe intereſt & ſatis ſuperque a me ſupra demonſtratum eſt, Pleuritis non ob ſanguinis cruſtam eſt; ſed contra, cruſta ipſa per febris ardorem ut in cæteris inflammationibus ita intra pleuritidem fit. Iſta cruſta poſt morbum per convaleſcentiam, intra quam vires magis quam intra morbum conſiſtunt, coquitur atque expellitur per diverſos corporis exitus, per quos eadem poſt alios quosque inflammatorios morbos eliminari conſueſcit.

Et primo quidem per ſputum cruſta cocta expellitur. Id celebre juvenis fabri ferarii exemplum, quod ſupra capite quarto poſui, præ ceteris ſatis ſuperque demonſtrat. Hujus enim ſanguis qui ſeptima vice initio ſeptimi diei miſſus eſt, cruſtam & magis denſam & magis tenacem habuit, quam qui ante extractus erat. A medio ſeptimi diei ſudor multus acidus erupit, & ad exitum ejusdem diei urina turbida evenit, quæ ſedimentum lateri trito ſimile depoſuit. Iſte ſudor & iſta urina febris criſis erant, & protinus arteriarum pulſus plenus & mollis evenit. Impoſterum per vires intra convaleſcentiam cocta cruſta eſt, eademque die decimo tertio ut cera alba ſemiliquefacta ſputo ejecta eſt.

Simili exemplo ibidem monachus eſt; qui undecimo die per ſudorem judicatus eſt, & deinde ſputa coćta ejecit.

AEGROTUS LV. Anno 1766 menſe Novembri mulier 60 annorum pleuritide affećta eſt, & male habuit.

In hujus cubito adverſæ partis ſećta vena, ex eademque tantum ſanguinis miſſum eſt, quantum vires concedebant: præſtitum item julapium refrigerans cum nitro & oxymelle eſt, decoćtum etiam ex mollibus herbis; victus quoque tenuis. Impoſita affećto lateri fomenta emollientia ſunt.

His nihil, niſi tenax mucus, tuſſiendo extraćtum eſt. Quarto die emplaſtra veſicatoria brachiis cruribusque applicata ſunt, latiſſimum vero lateri in quo dolor preſſit. Item gummi ammoniacum julapio adjećtum eſt, quod ſputum expelleret. At fruſtra. manſit namque & idem dolor, & ſpirandi difficultas, & pulſus frequens, & urina flammea, neque ſecuta ſputa coćta ſunt.

Quare die ſexto extraćtum corticis peruviani mixturæ adjeci; ſcilicet ut ex eo ægra drachmas ſex per viginti quatuor horas aſſumat. Inde minutus febris ardor eſt, moderataque tuſſis. Acceſſit ſomnus, cutis ſudore

imma-

immaduit; urina turbida evenit, & sedimentum lateri trito simile præcipitavit; arteriarum pulsus mollis factus est, & quo ægra plus corticis assumsit eo magis ad integritatem pervenit. Deinde convaluit post quindecim dies.

Recuperatis viribus mulier, cum erecta obambulasset, multa sputa cocta facile & liberaliter ejecit.

Anno 1766 initio Veris faber scriniarius, 50 annorum, pleuritide correptus est. Ejus vena iterum iterumque secta est, extractus sanguis tenaci crusta tectus erat. Præstitum julapium refrigerans, potusque est. Impositi affecto lateri fotus emollientes sunt. AEGROTUS LVI.

Arteriarum pulsus frequens erat, urina flammea, spiritus difficilis, sputum tenax ruffum. Accesserunt quinto die deliria, inquietudines, factaque lingua arida est. Quare superiori julapio Extractum corticis peruviani adjeci. Inde calor remisit, post aliquot dies sudor incertis temporibus erupit, urina turbida evenit, & sedimentum lateri trito simile præcipitavit; paulo post æger convaluit.

Superato morbo homo, cum somnum cepisset, & virium aliquantum recuperasset, sputum album coctum ejecit, & impofterum

 absque

absque notabili excreatione factus bene sanus est.

AEGROTUS LVII. Anno 1766 eodem tempore juvenis frater ordinis Sti Dominici pleuritide affectus est. Hujus vena sæpe, quoties nempe per vires & per febrim licuit, secta est: sanguis crustam, tenacem, albam habuit.

Præstitum julapium est, adjecto nitro & oxymelle; potus item refrigerans; imperatus victus tenuis, & impositus affecto lateri fotus mollis est.

Post quartum diem sputa ruffa, tenacia, cum labore evulsa sunt. Noctes inquietæ erant, accessit delirium, urina flammea evenit.

Quare julapio Extractum corticis peruviani adjeci; quod & febrim & delirium extinxit. Post, cutis sæpe sudore immaduit, urina turbida evenit & sedimentum lateri trito simile præcipitavit: pulsus factus mollis est, urina urinæ sanorum similis, noctu requies erat. Secuta sputa cocta sunt, cum æger convaluisset.

Ut sanguinis crusta siquidem ea per convalescentiam cocta est, intra bonam valetudinem sputo ejicitur, ita eadem hoc ipso valetudinis tempore etiam per alias vias eliminatur

minatur, id eſt per has, per quas intra ſanitatem mucus excerni conſueſcit; nempe per inteſtinorum glandulas, e quibus vel ſponte ejicitur, vel pharmaci purgantis adminiculo extrahitur: ſuntque iſtæ alvi ſedes meracæ, muco plenæ, & talia continentes, qualia cocta per ſputum ab aliis ejiciuntur. Talem mucum alvo emiſerunt ægri de quibus paulo ante (capite quinto) dixi, quorum morbi ſtatum ibidem relegere juvat. His aliqua iſtius exitus exempla nunc jungam.

Anno 1774 menſe Martio Equiſo pleuritide tentatus eſt. Sanguinem miſit, qui non cruſta ſed pelle tectus erat. Julapium cum oxymelle ſimplici atque decoctum refrigerans ſumſit. AEGROTUS LVIII.

Altero die arteriarum pulſus & plenus & mollis fieri cæpit, ſecus ac is in tali morbo eſſe conſueſcit. Equidem tertio die nulla reſolutio erat: quare emplaſtrum veſicatorium affecto loco impoſui.

A medio quinti diei multus ſudor erupit; exeunte eodem die urina turbida evenit cum ſedimento lateri trito ſimili, ſimul & omnis dolor atque tuſſis deleti ſunt. Sexto die idem ſudor, eadem urina. Ad exitum ſeptimi diei

urina cocta cum nubecula, ut ſanorum urina; perfectaque valetudo.

Huic die duodecimo, quo homo bene valebat & viribus ſatis pollebat, laxans pharmacum præſtiti, quod plurimum mucum coctum ſubduxit.

AEGROTUS LIX. Anno 1767 medio menſe Decembri Equiſo pleuritidem in dextro latere accepit. Hujus vena altero die ſecta eſt; tertio item, extractusque ex ea ſanguis cruſtam habuit. Præſtita medicamenta refrigerantia ſunt, & imperatus victus tenuis eſt; impoſitaque affecto lateri fomenta ſunt.

Quarto die, quoniam pulſus convulſivus manſit & urina cruda fuit, emplaſtrum veſicatorium latum affectæ plagæ impoſui, & julapio ſemunciam Extracti corticis peruviani adjeci.

Quinto die largus ſudor erupit, qui impoſterum continuavit: urina turbida evenit & ſedimentum lateri trito ſimile præcipitavit. Hinc noctu requies erat.

Die nono item largus ſimilisque ſudor erupit, qui ægrum doloris expertem reliquit. Impoſterum intra liberam reſpirationem ſputa cocta exierunt.

Poſt

Poſt hæc reconvaleſcens bibit per tres ſeptimanas aquas Selteranas tepidas mane adjecto ſaccharo: poſt quas bene habuit.

Poſt ſex deinde ſeptimanas, cum homo erectus obambulaſſet & aëre, ut ſanus quisque, uſus fuiſſet, alvi profluvium cum tenesmo accepit, quod multa mucoſa excuſſit: quæ quod reliquiæ cruſtæ fuerint, credibile eſt.

Anno 1781 die 1 Novembris juvenis mulier Pleuritide correpta eſt. Sanguis e vena miſſus denſam cruſtam habuit. Judicata eſt die nono per ſudorem & per urinam. Triginta tribus poſt morbi finem diebus orta tormina ſunt & largum alvi profluvium, quod plurimum mucum coctum album ſine ſtercore excuſſit. AEGROTUS LX.

Anno 1783 die 17 Februarii vir 60 annorum Peripneumonia vera affectus eſt, ſanguis omnino denſam cruſtam habuit. Judicatus eſt quinto & ſeptimo die per ſudorem & per urinam, quæ ſedimentum lateri trito ſimile præciptavit. Sputo nihil ejecit. AEGROTUS LXI.

Decimo quarto poſt finitum morbum die tormina accepit & alvi fluxum, quo plurimus mucus coctus excuſſus eſt. Deinde laxans dedi, quod item multum mucum ſubtraxit.

Rurſum

Rurſum die 17 Martii tormina accepit; ob quæ item laxans pharmacum ei præſtiti: quod item multum mucum eduxit.

Nonnunquam iſta cruſta, poſteaquam ea per convaleſcentiam coᶜta eſt, ſputo non ejicitur, neque alvo emittitur, ſed per diverſos abſceſſus expellitur. Ita ſervus ſellarius, & aulæ ſutor furunculos acceperunt, qui cruſtæ reliquias expulerunt.

Aegrotus LXII. Anno 1777 menſe Julio filius architecti, puer maleſani corporis habitus & multis circum genu fiſtulis ab infantia affectus, Pleuritide correptus eſt. Evenit medicinæ beneficio absque ſputo. Intra convaleſcentiam orti multi absceſſus in dorſo ſunt.

Similiter per bubones cruſtæ exitus fit.

Aegrotus LXIII. Anno 1767 die 22 Maji Nauta quinquaginta annos natus, primum frigore deinde calore & acerba ſimul tuſſi correptus eſt, cum ſpiritus difficultate, anguſtiis, & acuto in medio ſterno dolore: ſitim & os amarum habuit; arteriarum pulſum frequentem.

Huic julapium refrigerans cum oxymelle, refrigerans etiam decoctum & victum tenuem imperavi. Secta altero die iterum vena eſt, iterumque quantum vires ferebant.

Ex-

Extractus primus ſanguis ruber manſit, alter cruſtam albam lardaceam habuit, tertius magis tenacem.

Tertio die arteriarum pulſus frequens, celer, irritatus erat: ex quo judicavi, quod quarta die ſputum coctum non futurum ſit. Acceſſit delirium non adeo pertinax, manſit pulſus irritatus in nonum usque diem; tuſſis acerba nil niſi ſputum tenax cum labore trahens.

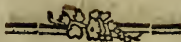
Quarto die Extractum corticis peruviani julapio adjeci. Secutum alvi frequens profluvium eſt, putrida, non cocta trahens: *b*) facta anguſta reſpiratio eſt cum frequente abdominis motu: erat cum his cutis arida, & ingens ſitis.

Septimo die inſudationes ſoporque. A nono die in undecimum usque largus ſudor erupit, poſt quem arteriarum pulſus mollis & lentus evenit: ſecuta requies eſt, factus ſpiritus liber, & extinctus calor eſt.

Die undecimo turbæ veſperi, duodecimo rurſum requies.

Huc-

b) „ A pleuritide aut peripneumonia occupato, alvi pro-
„ fluvium accedens, malum. „ Hipp. Sect. VI. aphor. 16.

Hucusque urina non turbida facta eſt, ſed pedetentim ex rubra flava evenit, qualem ſanus quisque habere conſueſcit. Tuſſis vero ipſa, uti quotidie corticis plus aſſumtum eſt, ita in vexa demiſit.

Poſt turbas orta die decimo tertio ſtranguria eſt cum doloribus in regione renali urinam absque ſedimento trahens. Impoſita renibus fomenta ſunt, quæ nihil ſecutum eſt: ſiquidem die decimo quarto neque in renibus neque intra mingendum dolor ſupererat; contra vero, urina clara atque pellucida exiit.

Die decimo quinto eruperunt in diverſis corporis partibus furunculi atque ſub alis bubones, quibus impoſita cataplasmata ſuppurantia ſunt. Educto pure æger proſpere valuit.

Iſtius ægri criſes omnes imparibus diebus factæ ſunt.

Poſſunt etiam plures tales criſes altera alteram ſequi.

AEGROTUS LXIV.

Anno 1767 die 15 Aprilis vir 62 annos natus, & qui ab anno hucusque vitiati corporis habitus erat, incidit in Peripneumoniam, quem morbum, propterea quod initio is parvus erat, vilipendit, neque vena ſecta eſt. Interea crevit malum.

Tertio

Tertio die in auxilium vocatus venam ſecari juſſi, julapium refrigerans cum oxymelle & nitro imperavi, ſimile decoctum Potui dedi victum tenuem.

Miſſus e vena ſanguis primus tenax erat, alter cruſtam inflammatoriam habuit. Arteriarum pulſus frequens & celer erat.

Quarto die miſſus iterum ſanguis eſt, qui cruſta lardacea tectus erat: arteriarum pulſus irritatus eſſe continuavit. Per quæ ſigna prævidi, quod ante finem quarti diei nullum ſputum coctum futurum ſit: quæ res intra vulgarem medendi methodum peſſimo omini eſſe conſueſcit. Quare emplaſtra veſicatoria lata quinque locis impoſui, & ſuperiori julapio extracti corticis peruviani drachmas ſex, quas æger intra viginti quatuor horas aſſumeret, adjeci.

Acceſſit quinto die delirium, ſomnus turbatus eſt, noctes inquietæ erant, dies ſimiliter: arteriarum pulſus irritatus erat; tuſſis acerba nil niſi ſputum tenax cum labore trahens.

Septimo die ſudor largus erupit in alterum usque diem, urina turbida facta eſt, & ſedimentum lateri trito ſimile præcipitavit.
Inde

Inde pulſus mollis factus eſt, tuſſis mitior evenit, acceſſit ſomnus & recta mens.

Erat iſte ſudor iſtaque urina ipſius febris criſis.

Poſt iſtam criſin alvus laxa evenit & multa mucoſa excuſſit.

Erat iſta criſis cruſtæ coctæ.

Tuſſis finem habuit atque æger poſt corticem peruvianam convaluit. Cumque bona valetudo magis conſtitiſſet, eruperunt in diverſis externi corporis partibus furunculi.

Erat iſta altera cruſtæ coctæ criſis.

Poſtremo cum perfecta valetudo conſtitiſſet, ſecuta ſputa cocta ſunt, quæ liberaliter & absque labore exierunt.

Hæc tertia cruſtæ coctæ criſis erat.

Sic quidem cruſta per convaleſcentiam e corpore exit: non illa ſolum, quam ſanguis intra pleuritidem contraxit, ſed etiam omnis ea cruſta, quam ſanguis in cæteris morbis inflammatoriis quibuscunque accepit: in febre ardente, in angina, in phlegmone, in malo panaritio cum zona, in febre ſcarlatina &c. de qua quidem cruſta, & de ejus exitu impoſterum, ſi vita ſuperſit, multa notatu digna proponam: nova profecto & hucusque incognita.

CAPUT

CAPUT VII.

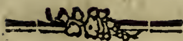
Febris pleuritica cujus generis ſit?

Supra per Experimenta demonſtravi, pleuritidem veram fieri, quoties ejus febris materia in latus incidit; contra vero pleuritidem rurſum eximi ſuamque febrim extingui quoties hæc ipſa materia ſive ad humerum aſcendit, ſive per labia exulceratur, ſive cocta tertio vel quinto vel ſeptimo vel nono vel undecimo die per ſudorem atque per turbidam urinam exitum e corpore ſumit: & vice verſa, eandem febrim eundemque acutum lateris dolorem excitari; quando eadem materia, quæ ante in humero reſidebat, nunc in latus deſcendit in eodemque ſuam ſedem figit: Icterum vero, ſi ipſa e latere in hepar ſe præcipitat. Nunc perquirendum eſt, iſta febris cujus generis ſit? vel, quod idem eſt, hæc materia, quæ iſtam pleuriticam febrim excitat, cujus indolis ſit?

Ut id exequar, utar item, quemadmodum hucusque conſuevi, experimentis, non theoriæ fuco. Incipiam a cognitis.

Omnibus medicis practicis notum atque expertum eſt, febrim intermittentem eos dimittere, quorum labia exulcerantur. Suſpi-

 catur

catur Hippocrates etiam cæteras febres, in quibus labia exulcerantur, intermittentes esse. c) Si pleuriticorum labia, ut supra indicavi, exulcerantur, ægri protinus expertes pleuritidis sunt.

Post unamquamque febris intermittentis, si regularis ea est, accessionem multus sudor, acidum olens, ex universo corpore erumpit, & urina turbida evenit quæ sedimentum lateri trito simile præcipitat. Ista urina & iste sudor febri intermittenti præ cæteris proprii sunt. Per talem urinam, ut recte Sydenhamius monuit, febrim intermittentem etiam obscurissimam detegimus. Similis sudor similisque urina intra pleuritidem, si eidem recte medemur, erumpunt, atque pleuritidem cum febre extinguunt.

Febres intermittentes post tres, post quinque, post septem, ad summum post novem accessiones desistere Hippocrates dixit. Ita sæpius contingit, vernales quam si autumnales febres sunt; sæpius item si tertianæ, quam si quartanæ eædem sunt. Contingit autem ita in universum persæpe.

Simi-

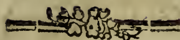
c) „ Febres, in quibus exulcerantur labia, fortassis intermittentes. „ De morb. popul. Lib. VII. Sect. VIII.

Similiter pleuritis vel per ſe vel cum recte adhibitis auxiliis poſt tres, poſt quinque, poſt ſeptem, ad ſummum poſt novem vel undecim dies finem ſumit, per ſudorem nempe atque per turbidam urinam, quæ ſedimentum lateri trito ſimile præcipitat. Debent autem continentis pleuriticæ febris dies veluti totidem intermittentis acceſſiones, ſi eæ invicem conjunctæ eſſent, numerari.

Qui acidum eructant, non facile febre intermittente corripiuntur. Ita experientia. Similiter, acidum eructantes expertes pleuritidis manent. *d*)

Qui febre topica laborare conſueſcunt, hi, veluti per 38 annos obſervavi, intermittente regulari quemadmodum cæteri homines non corripiuntur. Virgo ter intra triginta annos dolorem juxta dimidiam eandem capitis partem habebat, qui alternis diebus eadem hora acceſſit; nunquam vero febre ordinata, ut cæteri homines, affecta eſt; etſi interea febris intermittens ſæpe popularis fuiſſet.

d) „ Acidum ructum habentes non ita valde pleuritici „ fiunt. „ Hipp. Sect. VI. Aphor. 33.

Similiter qui pleuritide ſæpe affecti fuerunt, febris intermittentis expertes eſſe conſueverunt. Monialis virgo, de qua ſupra dixi, ter per diverſos annos pleuritide affecta fuit, nunquam vero intra triginta duos annos, quod ſcio, febre intermittente correpta eſt: etſi in eodem monaſterio ſuæ ſociæ febre intermittente laborare conſueſcant. Contrarium vero, ſi recens morbus eſt, ſæpe videmus. Intra multos hucusque annos pleuritis ſimul & febris intermittens populares erant; eodemque ipſo tempore alios febris intermittens alios pleuritis prehendit: alii ex intermittente in pleuritidem deciderunt.

Anno 1769 menſe Martio procul in Majum menſem usque pleuritis popularis erat; in eademque multi, qui per febrem intermittentem incæperant, delapſi ſunt: multi etiam ſine tali febre facti pleuritici ſunt: utrique pleuritici ſimiliter laborabant, ſimilem dolorem, ſimilem calorem, ſanguinis cruſtam ſimilem habebant: nulla inter utrosque pleuriticos differentia morbi erat. Ex iſtis pleuriticis alii altero die, alii tertio die exulcerata labia acceperunt; quemadmodum intra ipſam febrim intermittentem. Etiam talia labiorum ulcera contigerunt his, qui in iſtam pleuritidem absque febre intermittente deciderunt.

Horum

Horum item alii perfecte alii imperfecte ex istis ulceribus judicati fuere, perinde ac in febribus intermittentibus exquisitis. Cuncti vero, ut talia oris ulcera acceperunt, dolorem ex latere modo omnem amiserunt, modo plurimum tantum.

Supervacuum foret multa istius constitutionis epidemicæ atque curationis exempla adducere. Aliqua satis erunt.

Juvenis coquus febre tertiana exquisita laborabat. Post duas accessiones tartarum emeticum assumsit; post tertiam accessionem purgatus est pulvere jalapæ. At eodem die, qui intercalaris erat, pleuritide in sinistro latere affectus est. AEGROTUS LXV.

Missus e cubiti vena sanguis ter est; isque crusta lardacea tectus erat. Præstitum julapium refrigerans decoctumque est, & imperata diæta est. Initio tertii diei extractum corticis peruviani julapio adjeci, & emplastrum vesicatorium affectæ plagæ imposui.

Quinto die sudor acidus erupit, qui omnem & dolorem, & tussim, & calorem, sine sputo discussit: ægerque lectum septimo die deseruit.

Ita quindecim dies homo bene sanus erat; nunc vero iterum in intermittentem recidit.

Quod recidivæ genus, ſiquidem intermittens verſa in continentem febrim eſt, perraro contingit.

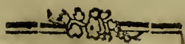
AEGROTUS LXVI.

Anno 1782 menſe Auguſto, quo tempore popularis tertiana febris erat, Virgo 20 annorum febre inordinata laborabat, quam octo fere dies reticuit, pharmacorum fuga. Poſtremo, cum ſuccubuiſſet, meum petiit conſilium.

Huic medicamentum vomitorium præſtiti; quod multam bilem excuſſit: deinde purgans pharmacum, a quo multa impura ſeceſſerunt. Poſt hæc febris (quemadmodum fieri conſueſcit) ordinari debuiſſet: at contra: namque eodem die, quo febris accedere debuiſſet, ægram Pleuritis vera prehendit.

Secta nunc bis vena eſt, miſſusque ſanguis cruſtæ aliquantum habuit. Applicatum ad affectum latus emplaſtrum veſicatorium eſt, præſtitaque, ut cæteris pleuriticis, medicamenta ſunt. Pleuritis tres continuos dies occupavit: quarto requies erat: quinto & ſeptimo die acceſſiones tertianæ febris regulares revenerunt. Quam febrim deinde tertianam exquiſitam pulvere radicis Gei urbani excuſſi.

Anno

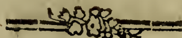

Anno 1785 ad exitum menſis Aprilis ſerva vera pleuritide affecta eſt. Miſſus ſanguis cruſtam lardaceam habuit. Perfecte judicata eſt diebus quinto & ſeptimo per ſudorem & per urinam quæ turbata eſt, & ſedimentum lateri trito ſimile præcipitavit. Medio menſe Majo ipſa in tertianam exquiſitam incidit. AEGROTUS LXVII.

Famulus Pleuritide vera affectus eſt ad exitum menſis Aprilis 1783. Judicatus eſt ſeptimo die. Autumno anni 1784 incidit in febrim intermittentem quartanam: ſanatus eſt. Menſe Februario anni 1785 Pleuritide vera correptus eſt. Judicabatur quinto & ſeptimo die. Menſe Aprili relapſus in quartanam eſt. AEGROTUS LXVIII.

Anno 1765 exeunte æſtate puer quinquennis febre intermittente modo quotidiana, modo tertiana, modo quartana, hacque modo ſimplici modo duplici laborabat, nunc poſt adhibita auxilia carebat iterum, donec ita trahendo durum lienis tumorem accepiſſet. Sub finem autumni expulſa per corticem peruvianum febris quidem eſt; attamen remanſit & durus lienis tumor, & malus aliquandiu corporis habitus. AEGROTUS LXIX.

Initio ſequentis hyemis eum pleuritis prehendit, inque affecto latere vehemens do-

lor pressit cum tussi sicca, laboriosa respiratione, arteriarum celeri pulsu, exacerbatione febrili circa vesperum, genis rubris atque delirio.

Quare secta bis vena est; ex eademque missus sanguis crustam habuit. Impositæ affecto lateri molles herbæ ex aqua coctæ, data medicamenta refrigerantia, cum sorbitionibus, & applicata emplastra vesicatoria sunt: absque profectu. Itaque superioribus auxiliis corticem peruvianum adjeci, qui ægrum & proxime eripuit & durum lienis tumorem excussit, & corpus recidivis vacuum effecit.

Anno 1779 mense Martio atque per Aprilis initium tempestas sicca erat: nihilominus juxta nos febres tertianæ, etsi non adeo multæ, tamen populares erant ipsæque, veluti Vere consuescunt, post tres aut post quinque circuitus finem acceperunt. Eadem quoque tempestate aliqui pleuritide correpti sunt; quæ item, quemadmodum febris tertiana ipsa, ad exitum tertii diei similiter desiit, post urinam nempe turbidam quæ sedimentum lateri trito simile deposuerat; atque post sudorem, qui acidum odorem habebat.

Notum insuper est; multos, qui febre intermittente autumnali laboraverant, & per

cor-

corticem peruvianum ſanati fuere, proximo Vere in eandem febrim recidere, eademque tunc poſt tres, maxime vero poſt quinque acceſſiones absque medicinæ auxilio liberari. Ita aliqui ex his, qui ſuperiore autumno febre intermittente laborabant, proximo Vere non tali febre ſed Pleuritide affecti ſunt, eademque item ad exitum tertii diei per ſudorem atque urinam turbidam ſimiliter liberati ſunt.

A medio menſe Novembri anni 1774 procul ultra Februarium anni 1775 hyems humida erat; intra quam nonnunquam per aliquot dies intenſum frigus pluviam exceperat. Intra iſtam tempeſtatem nemo, quantum ego ſcire potui, febre intermittente correptus eſt. Sex vero pleuritide tentati ſunt: unus aſthmaticus, alter anhelus tibicen, nauta, virgo, ſartoris uxor, & pedagogus: omnes eadem curandi ratione habiti per ſimiles criſes evenerunt. Poſtremo uxoris atque pedagogi pleuritis verſa in febrim intermittentem exquiſitam eſt: quemadmodum nonnunquam viceverſa febris intermittens ipſa in pleuritidem mutatur.

Anno 1751 & 1752 popularis pleuritis erat, hæcque modo cum intermittente febre

erat, modo cum continente, modo per labiorum ulcera finem accepit, modo ipſa orta ex longa intermittente eſt, modo in intermittentem abiit, modo poſt annum ſimiliter ut intermittens quæque reverſa eſt. *e*)

Neque ignotus acutus ille lateris dolor eſt, qui certum circuitum habet, & cum febris tertianæ acceſſione incipit, iterum intermittit, iterumque cum proxima acceſſione revertitur; neque, niſi excuſſa febre deſiſtit. *f*)

Per quæ experimenta ad credendum inducimur, Pleuritidem æque ac febrim intermittentem ſimilem cauſam agnoſcere: putoque poſſe eandem cauſam, ſiquidem ea humoribus inſinuat ſe, aut in excretis quæ intus retenta ſunt, nidulatur, intermittentem efficere: contra vero ſi ſolidis partibus ea infigitur, inflammationem localem excitare: veluti id multa experimenta docent. Ita poſſe eandem quoties ipſa in membranam pulmones ſuccingentem incidit, pleuritidem ſtatuere: denique alium atque alium morbum oſtendere, prout ea in aliam atque aliam cor-

e) Vid. obſerv. de febr. interm. L. II, Cap. IV.

f) Vid. ibidem.

corporis partem incidit: ſic in latere cantoris, de quo capite quinto dixi, pleuritidem effecit: Icterum, ut ex eodem latere in hepar deſcendit; poſtremo cum hepar dimiſit, febrim intermittentem exquiſitam excitavit, quæ poſt ſeptem circuitus exitum ſumſit.

Pari ratione modoque anno 1770 initio menſis Martii ortus ex eadem ipſa materia Catarrhus epidemicus eſt, cum coriza, angina, acerba tuſſi, & magna febre. Iſte morbus diu cum adhibitis communibus remediis traxit. Non pauci absque ratione paſſi recidivam ſunt. Nonnullorum exulcerata oris labia ſiint, indeque minutus quidem non vero extinctus morbus eſt. Neque ſputum puriforme, etiam ſi ægri ejicerunt, quidquam juvit: juvit autem ſudor largus acidum odorem habens, & urina tùrbida quæ ſedimentum lateri trito ſimile præcipitavit. Iſtorum ægrorum alii, poſteaquam ita duos dies male habebant, in pleuritidem veram absque manifeſta ratione inciderunt, & cortice peruviano ſanati ſunt. Qui vero ab iſta pleuritide revenerunt, hi neque traxerunt impoſterum, neque recidivam paſſi ſunt.

Idem magis anno 1782 patebat; intra quem popularis quidam Catarrhus omnes

Europæ

Europæ gentes corripuerat, & ipſe diverſam larvam admiſit, ſub qua & medicos vehementer fefellit, & non paucos ægros præcipitavit. Veluti alibi a me ſcriptum eſt. g)

CAPUT VIII.

De diebus criticis.

Nunc de diebus criticis, intra quos pleuritis ſub mea curatione judicari conſueſcit, ſcribere operæ pretium eſt, & ante videre, num perfectæ criſes imparibus diebus contingant, imperfectæ vero aut malæ in dies pares incidant? Quæ obſervatio & perutilis & ad confirmandam cum Hippocratis ſententiam, tum meam quoque curandi rationem neceſſaria eſt.

Magnam imparium dierum rationem Hippocrates habuit: adeo, ut intra eosdem & plurimos morbos judicari & ipſos magis ad

g) Diſſertatio de Catarrho epidemico anni 1782 Moguntiæ 1784. Equidem in iſtam Diſſertationem nuper inepte declamavit abortivus quidam cenſor; abundantia bilis & ſcientiæ penuria (Allgemeine deutſche Bibliothek, des 64 Bandes 1 Stük 74 S.) Verum hunc (cujus præterea & miſeret & pudet) perſequi cum dignitas operis prohibet, tum feſtinatio, ut ea explicem, quæ exorſus ſum.

ad commodum terminari contenderit. Id Aſclepiades ut vanum repudiavit. *h*)

Aſcle-

h) „ Eſt autem alia etiam de diebus ipſis dubitatio, quo„ niam antiqui potiſſimum impares ſequebantur, „ eosque, tanquam tunc de ægris judicaretur, „ κρισιμους nominabant. Hi erant dies tertius, quin„ tus, ſeptimus, nonus, undecimus, quartus deci„ mus, unus & vigeſimus; ita ut ſumma potentia „ ſeptimo, deinde quarto decimo, deinde uni & „ vigeſimo daretur. Igitur ſic ægros nutriebant, ut „ dierum imparium acceſſiones expectarent: deinde „ poſtea cibum, quaſi levioribus acceſſionibus in„ ſtantibus, darent: adeo ut Hippocrates, ſi alio „ die febris desiſſet, recedivam timere ſit ſolitus.

„ Id Aſclepiades jure ut vanum repudiavit: neque in „ ullo die, quia par imparve eſſet, ægris vel majus, „ vel minus periculum eſſe dixit. Interdum enim „ pejores dies pares fiunt, & opportunius poſt fe„ brium acceſſiones cibus datur. Nonnunquam etiam „ in ipſo morbo dierum ratio mutatur; fitque gra„ vior, qui remiſſior eſſe conſueverat. Atque ipſe „ quartus decimus par eſt, in quo eſſe magnam vim „ antiqui fatebantur. Qui cum octavum primi na„ turam habere contenderent, ut ab eo ſecundus „ ſeptenarius inciperet, ipſi ſibi repugnabant, non „ octavum neque decimum, neque duodecimum „ diem ſumendo, quaſi potentiorem: plus enim „ tribuebant nono, & undecimo. Quod cum feciſ„ ſent ſine ulla probabili ratione, ab undecimo non „ ad tertium decimum, ſed ad quartum decimum „ tranſibant. Eſt etiam apud Hippocratem, ei, „ quem ſeptimus dies liberaturus ſit, quartum eſſe „ graviſſimum. Ita, illo quoque Authore, in die „ pari & gravior febris eſſe poteſt, & certa futuri

„ nota,

Asclepiadem secuti multi imposterum medici sunt: attamen non pauci fidenter Hippocrati adhæserunt. Sed etiam inter ipsos hos iterum disputatur; nempe si incerta initia morbus habeat, a quo tempore dies numerari debeant: an a quo die æger malehabere incepit? an a tempore quo opprimi a morbo æger incipiat? Contra alii non dies sed accessiones vel exacerbationes numerari debere sustinent; ut dierum computus cum Hippocratis numerandi ratione conveniat. *i*) Ego, nullius addictus opinioni &, veluti husque

---

„ nota. Atque idem alio loco quartum quoque diem, „ ut in utrumque efficacissimum apprehendit; id est, „ quartum, septimum, undecimum, quartum decimum, decimum septimum, in quo ab impari ad „ paris rationem transit. Et ne in hoc quidem propositum conservavit; cum a septimo die undecimus non quartus, sed quintus sit. Adeo apparet, „ quacunque ratione ad numerum respexerimus, „ nihil rationis, sub illo quidem authore reperiri. „ Verum in his quidem antiquos tunc celebres admodum Pythagorici numeri fefellerunt: cum hic „ quoque medicus non numerare dies debeat, sed „ ipsas accessiones intueri; & ex his conjectare, „ quando dandus cibus sit. „ A. C. Celsus L. III. Cap. 5.

i) „ Quæ diebus paribus exacerbantur, paribus judicantur. Quorum autem exacerbationes in imparibus fiunt, ea in imparibus judicantur. „ Hipp. Lib. I. de morb. popul. Sect. III. Nro 35.

usque aſſuevi, procul a theoriæ diſputationibus exiſtimo; ad iſtam rei medicæ perquiſitionem atque ad ſtatuendam firmandamque veritatem tales febres exempli cauſa aſſumi debere, quæ certum initium habent; deindeque videre, utrum harum bonæ criſes in impares dies incidant, malæ vero imperfectæve paribus diebus contingant? Ad iſtam disquiſitionem nulla febris magis apta atque opportuna eſt; quam vel intermittens exquiſita, vel ipſa pleuritis: utpote perquas certa notitia haberi poteſt, quando numerari per acceſſiones debeat, quando per dies. Incipiam ab intermittente: deinde ad continentem veniam.

Itaque (quod Hippocrates poſuit, & omnibus medicis practicis notum atque perſpectum eſt) febres intermittentes exquiſitæ tribus, quinque, ſeptem ad ſummum novem circuitibus, imparibus nempe, abſolvuntur. Ita vernales magis quam autumnales febres, ſæpius item tertianæ, quam quartanæ: nihilominus idem per alterutram tempeſtatem ſæpe cum utrisque febribus obtinet; adeo ut medicus, ſi artifex eſt, poſt imparem aliquam talem acceſſionem certo prædicere poſſit, aliquane an nulla impoſterum acceſſio futura ſit. Neque unquam ego vidi (neque fortaſſis quis-

quisquam alius vidit) aliquam talem febrim post quatuor, post sex, post octo, aut post aliam quamcunque parem accessionem finem sine recidiva sumsisse; neque factas tales bonas solutiones per pares accessiones fuisse, quales per impares contingere consuescunt. *k*)

Hoc ut palam apud medicos constet, opus est, ut ipsi temporis dies cum accessionum numero comparent: & tunc profecto videbunt, quod nulla crisis bona sit; quoties ea vel pari die contingat, vel cum pari accessione conveniat; neque etiam, si impar temporis dies in parem febris accessionem incidat; sed contra semper bonas istas crises esse, quoties impar temporis dies cum impari accessione conveniat. Id per cifras ante oculos ostendam. Sit itaque tertiana febris; sintque.

febris accessiones	1′	2	3′	4	5′	6	7′	8	9′
temporis dies	1	3	5	7	9	11	13	15	17

Facta tali comparatione videmus; quod eæ accessiones, quæ impares cum imparibus temporis diebus coincidunt, sponte desistant; cæteræ vero pares accessiones, quæ cum im-

paribus

k) Vide observationes de febribus intermittentibus. Offenbaci 1785.

paribus temporis diebus conveniunt; aut impares acceſſiones, quæ in pares dies incidunt, nunquam per ſe ceſſent.

Similiter quartana febris non deſiſtit, quoties temporis par dies cum pari aliqua acceſſione convenerit: contra vero deſiſtet eadem quoties impar dies in imparem acceſſionem incidit. Sint itaque exempli gratia

febris acceſſiones	1'	2	3'	4	5'	6	7'	8	9'
temporis dies	1	4	7	10	13	16	19	22	25

Per impares tales acceſſiones, quæ numerari debent, febres intermittentes judicantur. At, ſi continens febris eſt, ejus non exacerbationes ſed dies numerari iidemque, ut recte Sydenhamius monuit, tanquam totidem febris intermittentis acceſſiones ſibi invicem junctæ haberi debent: & tunc videbimus; quod febris continens poſt totidem dies judicetur, poſt quot acceſſiones febris intermittens judicari conſueſcit: nempe tertio, quinto, ſeptimo, nono die. Id palam in febre pleuritica eſt, quæ manifeſtum initium habet, a quo certo numerari dies poſſunt. Vidimus enim ſupra, & per experimenta demonſtravimus, pleuritidem vel tertio die per ſudorem atque urinam turbi-

dam perfecte judicari; vel quinto & ſeptimo ſimul; nonnunquam nono, quandoque etiam undecimo die: imparibus nempe diebus, veluti Hippocrates voluit.

Præter ſudorem atque urinam turbidam alias adhuc bonas criſes Pleuritis recipit, quas ſuperiore capite quinto & ſexto indicavi; & quæ item imparibus diebus contigerunt.

Supereſt ut videamus; an Hippocrates, ſi alio die, ſcilicet pari, febris deſiſſet, recidivam jure timuerit? Ut id demonſtrem, utar item his quæ in una eademque febre, in ipſa eadem Pleuritide, cum iisdem ipſis auxiliis, atque per eandem curandi rationem expertus ſum. En exempla.

AEGROTUS LXX.

Annò 1768 die 13 Martii mulier 40 annos nata pleuritide correpta eſt. Miſſus e vena ſanguis mucoſus, lividus, non coherens erat; ſimilis item qui veſperi extractus eſt; qui vero ſanguis altero die miſſus eſt, cruſtam habuit. Lateri impoſita fomenta emollientia ſunt, præſtitumque julapium atque decoctum refrigerans eſt.

Initio tertii diei emplaſtrum veſicatorium dolenti plagæ imponi juſſi: extracti corticis

ſemi-

ſemiunciam julapio adjeci, quale intra viginti quatuor horas bis conſumat.

A medio die quarto multus ſudor acidus erupit, & urina turbida evenit cum ſedimento lateri trito ſimili: quam criſin non profuturam ſed contra in longius tracturum morbum eſſe ideo prædixi, quoniam iſta criſis die pari contigit. *l*) Et profecto crevit calor, urina tenuis aquoſa evenit, quam Hippocrates in iſto morbo tanquam exitioſam damnat. *m*) Acceſſit delirium etiam cum adhibito cortice.

Denique exeunte decimo die ſudor multus olens erupit, & tum urina turbida evenit cum ſedimento lateri trito ſimili: quæ altera criſis item die pari morbum finivit:

H 2 diffi-

l) „ Sudores febricitanti ſi incæperint, boni ſunt tertia „ die, & quinta, & ſeptima, & nona, & undecima, „ & decima quarta, & decima ſeptima, & vigeſima „ prima, & vigeſima ſeptima, & trigeſima prima, „ & trigeſima ſeptima; hi enim ſudores morbos „ judicant. Qui vero non ſic fiunt, dolorem ſignificant, & longitudinem morbi, & recidivas. „ Hipp. Lib. Aphor. Sect. IV. Aphor. 36.

m) „ At peripneumonicis pernicioſa (urina) eſt, quæ „ in principio quidem coacta eſt, poſt quartam vero „ diem attenuatur. „ Lib. de coac. prænot. Sect. III. v. 5.

difficilius utique & cum multo majore labore, quam si imparibus diebus eædem crises, ut cæteris ægris supra, contigissent.

Intra convalescentiam orta nausea atque vomendi desiderium est. Accepta manna (vomere enim, ut debuisset, ægra noluit) multum muci cocti alvo exiit: quæ medicina, cum aliquoties repetita fuisset, integram valetudinem confirmavit.

AEGROTUS LXXI.

Anno 1769 die 17 Martii vir annos circiter 36 natus, crassus, malehabere cæpit cum frigore, calore, nausea, & spiritu compresso. Huic suus medicus, nescio qua similitudine recti, vomitorium dedit, postero die purgans pharmacum. Inter hæc difficilior spiritus evenit & acutus in dextro latere juxta septimam costam dolor magis pressit. *n*)

Ex hujus vena sanguinem hoc die bis traxi, qui crustam tenacem accepit. Julapium item & decoctum, quale supra, dedi. Tertio die item sanguinem misi, qui crustam habuit.

---

n) „ Scomphus in Oeniadis pleuritide correptus, mortuus est. Septima delirus Pharmacum autem bibit infra purgans, priore ante potionem die mentis compos erat, & purgatus est non multum, cum autem purgaretur, deliravit. „ Hipp. de morb. popul. Lib. V. v. 1.

habuit. Pulſus celer & frequens permanſit, urina flammea, noctu ſubdelirium, inquietudines. Emplaſtrum veſicatorium latum affecto lateri impoſui, & extractum corticis julapio adjeci. Secutum levamen eſt.

Intra quartum diem (parem) multus ſudor acidus erupit, qui ad ſeptimum usque continuavit, & non juvit. At ſeptimo die idem ſudor liberaliter exceſſit: poſteaque turbata urina eſt, & ſedimentum lateri trito ſimile præcipitavit; inde pulſus mollis & plenus evenit; dolor diſſipatus eſt, factus liber ſpiritus eſt, ſine tuſſi & abſque ſputo; noctu ſomnus; rurſum urina ſanorum urinæ ſimilis; deſiit ſudor poſt; & æger octavo die lectum deſeruit, cibos deſiderans ſanus.

Etſi autem iſtum ægrum bona criſis, quæ in ſeptimum (imparem) diem incidit, ſicque malam quarti (paris) diei criſin correxit, juviſſet; tamen ipſe, cum vires conſtare cæpiſſent, œdematoſos pedes accepit. Huic purgans pharmacum præſtiti, quod, cum multum muci cocti ſubtraxiſſet, ædema diſſipavit.

Anno 1770 die 26 Januarii famulus, qui ante aliquot annos pleuritide laborabat, & tertio die judicabatur, nunc iterum in eandem AEGROTUS LXXII.

 incidit.

incidit. Incepit frigere, poſt incaluit magna febre cum acuto in ſiniſtro latere dolore.

Extractus e vena ſanguis cruſtam habuit; extractus poſtero die ſanguis cruſtæ expers erat. Adhibita eadem curandi ratio atque applicatum Veſicatorium eſt. Tuſſis mitescere cæpit: ſputi parum, idque tenax crudumque excretum eſt.

Die quarto ſudor acidus erupit, qui tuſſim ſimul & dolorem ſubmovit: febris autem continuavit.

Die octavo ortum rurſum frigus eſt; ſecutus calor & magna febris novusque dolor nunc in adverſo dextro latere recidivus eſt. Igitur ſecta iterum vena eſt, & ſanguis ſimilem cruſtam habuit; at, qui altero die miſſus eſt, iterum cruſtæ, ut ante, ſimiliter expers erat. Adhibita eadem iterum curandi ratio eſt; Emplaſtrum veſicatorium item.

Die 5to recidivæ multus ſudor acidus erupit, & turbata urina eſt, quæ ſedimentum lateri trito ſimile præcipitavit.

Die recidivæ 7mo ſimilis ſudor erupit, qui per plures dies continuavit & ægrum absque ſputo integræ ſanitati reſtituit.

Iſte morbus initio judicatus eſt pari die quarto, & ſecuta recidiva eſt. Recidiva autem

tem ipſa imparibus diebus 5to & 7mo judicata eſt, & morbus non reverſus ſed ex toto expunctus eſt. o)

Anno 1776 ad exitum menſis Octobris, quo tempore pleuritis popularis erat, vir 60 annorum in eundem morbum incidit. AEGROTUS LXXIII.

Die ſecundo ſudatiunculæ erant, & urina turbida evenit cum ſedimento lateri trito ſimili. Miſſus per paucas portiones ſanguis eſt; isque non adeo denſam cruſtam habebat. Igitur veſperi diei tertii latum emplaſtrum veſicatorium affectæ plagæ impoſui, & extractum corticis julapio adjeci.

Die quarto ſimilis ſudor erupit, ſimilisque urina, ac die ſecundo evenit. Ob quas criticas evacuationes, quoniam eæ paribus diebus contigere, quod morbus ultra ſeptem dies tracturus ſit, prædixi.

Pejor morbus devenit; acceſſit delirium. Octavo die ſanguinis item diſcum miſi, qui totus omnisque in cruſtam abiit, viridis ex flavo coloris, granula ut vetus mel habentem: quæ cruſtarum peſſima eſt. Veſperi

o) „ Febrientem ſi non in diebus imparibus febris di„ miſerit, recidivare ſolet. „ Hipp. Lib. Aphor. Sect. IV. Aphor. 61.

emplaſtrum veſicatorium inter ſcapulas poſitum eſt; quod traxit.

Tandem die nono ſudor acidus ex univerſa corporis cute erupit, & turbata urina eſt, quæ ſedimentum lateri trito ſimile præcipitavit: poſt quam criſin, quoniam ea (impari) nono die contigit, æger protinus ſanatus eſt; proximeque vires recuperavit. Iſte autem æger nullum mucum ſive ſputo ſive alvo emiſit. Ejus vero pedes, ſecus ac eorum qui diebus imparibus judicati fuere, facti œdematoſi ſunt; e quibus impoſterum aqua, quæ hucusque inter eorum cutim erat, ſponte per urinam ſeceſſit.

AEGROTUS LXXIV. Anno 1769 die 21 Maji aulæ ſutor 40 annos natus pleuritide correptus eſt. Is ſimili, qua cæteri, curandi ratione habebatur.

Erupit pari die ex ejus cute ſudor acidus, & urina turbida evenit cum ſedimento lateri trito ſimili. Morbus traxit in alteram ſeptimanam; ſecus ac eorum, qui imparibus diebus judicati fuere.

Intra tertiam ſeptimanam, cum vires conſtare cæpiſſent, quatuor magni furunculi, duo e dextra, unus e ſiniſtra nate alter e dorſo eruperunt, & ægrum integræ ſanitati reddiderunt.

Anno

Anno 1771 ſub finem Aprilis auriga pleuritide affectus eſt. Sanguis cruſtam habebat. Adhibita eadem, quæ ſupra indicavi, auxilia ſunt. AEGROTUS LXXV.

Sexto die multus ſudor acidus ex cute erupit; & turbata urina eſt, quæ ſedimentum lateri trito ſimile depoſuit. Traxit morbus.

Cum vires conſtare cæpiſſent, & æger ſurrexiſſet, is ſputum puriforme ejecit, & urinam puriformem emiſit. Intra convaleſcentiam pedes & ſcrotum facta œdematoſa ſunt. Tempore & per obambulationem in aprico diſcuſſum œdema eſt, & æger perfecte convaluit.

Frater laïcus, vir 50 annorum, qui ſuperiore anno pleuritide laboraverat, & quinto ſeptimoque die perfecte judicatus fuit, nunc idem anno 1780 die 6 Decembris in eundem morbum recidit. Miſſus e vena ſanguis cruſtam habuit. Sputa cruda erant. Erupit octavo die (pari) multus ſudor acidus; urina turbida facta eſt cum ſedimento lateri trito ſimili. Die decimo (item pari) ſimilis criſis erat. Convaluit difficulter. Intra convaleſcentiam plus quam centum parvos furunculos in dorſi cute accepit cum uno magno abſceſſu. Diu traxit, & pedes œdematoſos accepit. AEGROTUS LXXVI.

AEGROTUS LXXVII.

Anno 1780 menſe Januario incidit in Pleuritidem juvenis mulier: dolor in dextro latere erat: judicabatur quinto & ſeptimo die per ſudorem atque per urinam; ita perfecte convaluit.

Hæc relapſa in eundem morbum exeunte ipſo anno eſt: dolor fixus in eodem latere erat: judicabatur per ſudorem octavo (pari die). Inde remanſit tuſſis; quæ initio quidem nihil, deinde vero ſputum puriforme absque profectu emolita eſt: vana etiam erant pectoralia medicamenta quæque. Ortus impoſterum, menſe Aprili 1781, magnus juxta labiorum oris commiſſuram furunculus eſt; qui protinus ſiccatus parum juvit, & durum in cute nodum reliquit.

Supervenit menſe Majo febris intermittens quotidiana exquiſita, intra ejus acceſſiones antiquus lateris dolor per circuitum recruduit. Tertia acceſſio (veluti prædixi) major prioribus erat; poſt eandemque multus ſudor erupit; & urina ſedimentum lateri trito ſimile præcipitavit. Inde tuſſis protinus deſiit. Poſt quintam acceſſionem, quæ item major erat, ſimilis ſudor ſimiliſque urina erupit. Aegraque perfecte convaluit absque ullo medicamento: durus item furun-

culi

culi nodus, qui hucusque remanferat, fimul deletus eft. Ita perfectæ crifes, quæ imparibus febris intermittentis acceffionibus contigerunt, ea vitia excufferunt, quæ imperfecta crifis diei octavi intra pleuritidem ante reliquerat. Nonne eadem ipfa materia, & illam pleuritidem & iftam febrim intermittentem excitavit ? a qua poft imperfectam pari die crifin aliquæ reliquiæ remanferunt, quæ tuffim continuarunt ? Utique poft perfectam crifin expulfæ iftæ reliquiæ funt per impares febris intermittentis acceffiones.

„ Morbus regius fit aliquando criticos, „ id eft, judicatorie. „ *p*)

„ Quibus in febribus morbus regius fep- „ tima aut nona aut decima quarta accedit „ bonum, fi non præcordium dextrum du- „ rum fiat: fin minus, non bonum. „ *q*)

„ Quibus in febribus morbus regius fit „ ante feptimum diem, malum. „ *r*)

Id perpetuum eft: nifi malam crifin, quæ die pari anteceffit, impofterum bona, quæ impari die fequitur, priorem corrigat.

Anno

p) Galenus in 4to Libr. aphor. aph. 62.

q) Hipp. ibidem aph. 64.

r) Hipp. aphor. Lib. Sect. IV. aph. 62.

AEGROTUS LXXVIII. Anno 1783 die 27 Aprilis, vir 60 annorum Pleuritide vera affectus est. Missus e vena, iterumque missus sanguis ruber, sanorum sanguini similis erat.

Aeger quinto die non judicatus est: sed contra in calore vehementer exarsit. Nunc missus sanguis crustam densam atque pertenacem habuit.

Supervenit sexto (pari) die Icterus, qui universam corporis cutim perflavo colore tinxit. Intra istum Icterum æger exitiose habuit; calore exarsit, & extreme tussiit. Sputa cruda, tenacia, & viridia erant; urina transparens bile remixta. Et quo diutius Icterus insedit, eo magis facta viridia sputa sunt; extracto cicutæ vulgaris similia colore.

Medio die septimo largus ex universa corporis cute sudor erupit, qui in octavum usque continuavit, calidus, viscidus, acidum odorem habens. Intra istum sudorem flavus e cute evanuit color, ipsaque cutis quam proxime alba evenit, facta expers flavi coloris urina est, neque supererat sive tussis sive sputum, arteriarum pulsus mollis & plenus erat, homoque bene habuit.

AEGROTUS LXXIX. Anno 1784 die 15 Februarii incidit in veram Pleuritidem mulier. Dolor in sinistro

latere

latere erat. Accessit quarto die (pari) icterus, universa corporis cutis flava erat; inque oculis id, quod album esse debet, tinctum flavo colore erat. Urina bile remixta est: sputum, hucusque crudum, profunde flavo colore imbutum erat.

Aegra quinto die erumnose habuit, acerbe tussiit absque profectu: supervenit delirium.

At medio septimo die plurimus sudor erupit, qui duodecim horas continuavit: octavo sudor item non adeo multus: nono vero die plurimus item sudor ad exitum istius diei omnem morbum tulit & ægram ad integritatem perduxit.

Quodsi vero imposterum impari die bona crisis malam, quæ pari antecessit, non sequatur; actum de ægro est; idemque pari die extinguitur.

Anno 1780 die 12 Maji vir 73 annorum, sanguineus & a sua pueritia vitiati hucusque pectoris, primum frigore deinde calore correptus est, cum dolore dextri lateris in qua parte antiquum vitium vexabat: secta vena est, præstitaque pro ratione medicamenta sunt. Quarto die aurigine tincta cutis est. s) AEGROTUS LXXX.

Crevit

s) „ Quibus in febribus morbus regius fit ante septimum „ diem, malum. „ Hipp. Sect. IV. aphor. 62.

Crevit indies colore aurigò. Aeger ſexto die obiit. Aurigo die pari acceſſit; mors item die pari.

AEGROTUS LXXXI. Anno 1781 die 2 Aprilis mulier 43 annorum ex ſanguinis frequenti ſputo phthyſica evenit; & exeſis carnibus contabuit amiſſis viribus; non inſons miasmatis venerei. Hanc ſexto menſe gravidam Pleuritis prehendit: quam morbi complicationem Hippocrates lethalem pronunciavit. *t*) Dolor in poſtica coſtarum regione infra ſcapulam erat.

Abortum fecit tertio die: quinto orta lactis febris eſt; quæ lochia retinuit; intraque iſtam febrim ægra vehementer exarſit, non autem ſudavit. Sudavit vero ſexto (pari) die per horas tres; indeque alleviata eſt; lochia profluxerunt, ſimul & urina multa. Mortua eſt die (pari) duodecimo.

His conſideratis, & per iſta curationum exempla patet; quod febrium criſe, quæ pari die contingunt, ſive malæ ſive imperfectæ ſint: bonæ vero atque perfectæ eæ, quæ in impares dies incidunt: verumque eſſe conſtat, quod Hippocrates dierum criticorum ratione nobis reliquit.

Nihil-

t) De morbis Sect. I. Nro 3.

Nihilominus neque & hoc prætereundum eſt, quod in tanta ægrorum turba per 34 hucusque annos aliqui (quinque ſcilicet) etiam impari die obierint, tamen omnes item absque criſi.

Mulier ætate ſupra 40 annos ob vehemens ſanguinis ex utero profluvium, quod quatuordecim menſes traxerat, hydropica evenit. Cohibitus ſanguinis fluxus pulſusque hydrops eſt. Convaleſcentem pleuritis, quæ ea tempeſtate popularis erat, in ſua camera prehendit. Dolor in dextro latere ſextam inter & ſeptimam coſtam erat. Obiit tertio die. AEGROTUS LXXXII.

In aperto per diſſectionem thorace utrimque aquæ pellucidæ circiter unciæ ſex erant. Pleura, quo loco dolor pungebat, absque noxa & ſanæ pleuræ ſimillima erat. Contra, in eodem loco extima pulmonis pars plagam ſphacelo corruptam, rotundam, plus quam pollicem diametro emenſam habebat.

Anno 1776 menſe Decembri hortulanus, ſtrenuus a longis hucusque annis vini generoſi potator, cujus quotidie viginti libras pro conſuetudine hauriebat; & nonniſi ſalſa, helluonibus grata; eſui habebat, incidit in pleuritidem. AEGROTUS LXXXIII.

Eum quarto die accepi. Sanguis e vena miſſus cruſtam habuit. Applicatum affecto loco

em-

emplaſtrum veſicatorium eſt. Quinto die ſputum coctum evenit; ſudor poſt: ſexto die eum vires defecerunt: ſeptimo ſphaceloſus obiit.

AEGROTUS LXXXIV.

Senecio 73 annorum, peregenus, quem curæ atque ſolicitudines diu multumque exagitaverant, & quem ſæpe cibus ſæpe etiam reficiens potus defecerat, miſerrime degens incidit in pleuritidem. Non adeo acerbus iſte lateris dolor erat: imo initio ſanguinis ſtriæ (bonæ notæ) ſputo immiſtæ erant. *u*)

Sanguinis diſcos duos miſit, ſupra quem muci parum erat. Arteriarum pulſus veſperi durus erat, ob quem eodem tempore extractus unus ſanguinis diſcus eſt, qui muci plus habebat.

Ad exitum tertii diei erant animi deliquia, arteriarum pulſus exilis & inæqualis, extremitates frigidæ, ſphacelus. Septima die mors. *x*)

Atque hi quinque iſti pleuritici fuerunt, qui inter quamplurimos alios a longis hucusque annis ſub mea cura obierunt. *y*)

Huc-

---

u) „ Sputum autem flavum, ſanguine permixtum non „ multo, ſi in pulmonis inflammatione, in principio „ morbi rejiciatur, ſalutare eſt, & valde prodeſt. „ Hipp. Lib. prænot. v. 13.

x) „ Oportet autem animadvertere, & noſſe, in his tem„ poribus judicationes futuras eſſe ad ſalutem, aut „ mortem, aut inclinationes ad melius, aut deterius. „ Hipp. Lib. I. de morb. popul. Sect. 3.

y) „ Utpote cum repugnante natura nihil medicina pro„ ficiat. „ A. C. Celſus Lib. III. Cap. I.

Hucusque ad confirmandum Hippocratis de diebus criticis ſententiam ſatis.

Ineſt profecto naturæ ingens & prorſus admiranda criſes perficiendi vis & veluti ſagacitas; per quam non eum tantum morbum, qui primus occupavit, ſuperat; ſed & alterum, ſiquis ſuperveniat, vincit: quæ victoria ægris ſaluti ſimul & contemplanti medico dulci gaudio gratoque ſpectaculo eſt. Hoc etſi nonnunquam in diverſis morbis, qui convenerunt, videri poſſit, nihilominus non inutile eſſe exiſtimo, ſi unicum tale pleuritidis exemplum hic poſuero, notatu profecto dignum.

Anno 1773 die 3 Maji, qua tempeſtate pleuritis & juxta & circum nos popularis erat, juvenis & ſanguine plena mulier, de qua ſuperiore capite quarto dixi, pleuritide tentata eſt, cum ipſa ſex & dimidium menſes gravida eſſet. z) AEGROTUS LXXXV.

Initio ſecundi diei in auxilium vocatus tres ſanguinis diſcos e vena miſi, qui cruſtam lardaceam habebat. Julapium atque decoctum refrigerans præſtiti; fomenta emollientia dolenti lateri impoſita ſunt: inditum item quandoque, ut opus erat, enema emolliens eſt.

I Poſt

z) „ Pleuritis, ſive lateris inflammatio, in muliere gravida, lethalis eſt. „ Hipp. Lib. I. de morb. Nro 3.

Poſt duas horas ſanguinis item diſcum miſi, qui cruſta lardacea tectus erat: medioque eodem die rurſum ſanguinis diſcum unum, qui ſimilem cruſtam habebat. Erat ſpiritus extreme anguſtus. Itaque emplaſtrum veſicatorium latum affectæ plagæ impoſui, & extractum corticis peruviani julapio adjeci.

Ad medium tertii diei dolor dorſum verſus progreſſus eſt; quem tranſitum medici tanquam exitioſum damnant. *a*) Erat corporis calor ſummus & cutis ardens: ob quem ardorem ſanguinis item diſcum unum miſi, qui denſiſſimam cruſtam habebat.

Ad exitum tertii diei ægra abortum fecit: neque iſtum ſecutus ſanguis neque lochia ſunt: quod malum omen erat.

A medio quinto die largus ſudor, acidum olens, ex univerſa cute erupit cum levamine. Verum poſt quatuor horas febris lactis, quam metuebam, acceſſit; eademque novum in latere dolorem ſuſcitavit ſimul & omnem ſudorem delevit, totumque corpus nunc aridum ardensque erat.

Attamen (quod obſervatu maxime dignum eſt) idem ſudor ad exitum ejusdem quinti diei

a) Vid. Lommii obſerv. Lib. II. de vitiis pectoris.

diei rurſum liberaliter erupit cum juvamine. Sudavit etiam ægra ſexto die. A medio ſeptimo vero die plurimus ſudor ex univerſa corporis cute erupit, ægramque protinus ad integram ſanitatem absque ſputo reſtituit.

Reparata ſanitate mulier Lochia, quemadmodum a recenti partu, emiſit.

Iſtæ criſes & ipſe partus in dies impares inciderunt. Neque potuit ipſa lactis febris, quæ ſupervenit, criſin, etſi eam ad exiguum quoddam tempus ſuppreſſiſſet, tamen eandem necquicquam delere. Contra, erupit paulo poſt idem ſudor, totumque morbum vicit. Tanta enim eſt naturæ in perficiendis criſibus virtus!

Ut autem natura morbum, qui eſt, itemque eum qui incidit, vincit; ita eadem non raro morbum ſimul & adverſam medendi methodum ſuperat atque nihilominus ſuas quandoque criſes perficit. Hoc ſi ita contingit, ſolent medici victoriam ſuæ curationi attribuere, quam ipſi naturæ debent. Ita medici nonnulli, quoniam aliquos ſuos pleuriticos poſt medicamentum vomitorium eveniſſe videbant, pleuritidis curationem ab emetico incipiendam eſſe ſtatuunt: fortaſſis Hippocratis ſententia, quam male accepe-

 runt,

runt, ita perſuaſi. *b*) Quodſi autem ſaburra in ventriculo non reſideat, vomere nil juvat; ſed contra poteſt vomitus quaſſando pectus inflammationem exacerbare, ſicque morbum pejorem efficere. Debet igitur medicus ante noſſe an purgatione opus ſit, ut per vomitum pleuritis curationi aptior reddi queat.

Contra alii, qui moliendo ſputa pleuritidis curationem ordiri atque perficere malunt, dolores ſupra ſeptum transverſum, qui purgatione opus habent, ſurſum quidem verſus purgatione indigere concedunt; non autem ad id vomitorio medicamento utendum eſſe, ſed his quæ in iſto morbo ſputa expellant; ſicque pulmonem ſurſum verſus purgent. Hic enim purgare idem eſſe ac liberare ab his quæ contra naturam in pectore ſunt. Ita etiam puris evacuationem ſæpe purgationis nomen accepiſſe.

Rurſum alii pleuriticis medicamenta alvum vacuantia dare eademque curationi aliquoties interponere volunt; per quæ vitiatus humor ſubtrahatur. Et iſti quoque ſuos imitatores habent. Verum etiam hi a recto abſunt:

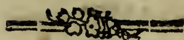
b) „ Dolores ſupra ſeptum transverſum, qui purgatione „ opus habent, ſurſum verſus purgatione indigere „ ſignificant, qui vero infra, deorſum. „ Hipp. lib. „ Aphor. Sect. IV. aphor. 18.

absunt: nisi enim saburra in imo ventre recumbat, quæ cæteras crises intus retinere possit, purgatio per alvum nocet. Ipsa enim sputum, si quod coctum futurum esset, cohibet; & sudorem, qui morbum judicaturus esset, retrahit; sicque salutare naturæ conamen pessumdat. c)

Verum hi quod falsi fuerint specie recti, satis per decursum istius libri a me demonstratum est.

Interea quique, etsi sibi ipsis repugnantes ad sua experimenta refugiunt; singuli suas clamant observationes: quisque idem, quod cernit, diversum ab aliis habet; suum quisque certum putat, vultuque. Veluti qui ipsum eundemque politum ex variegato juglantis ligno asserem conspiciunt, alter in eo vespertilionis imaginem, alter fauni faciem, alter hedi caput, fluvium sub ponte alter videre sibi persuadet: postremo diversus item alter nihil horum, sed ductos contra diductosque sine ordine atque confusos tractus cernit. Similis illusio in diversa multorum morborum contemplatione suos fautores

c) „ A pleuritide aut peripneumonia occupato alvi profluvium accedens, malum. „ Aphor. 16. Sect. IV. „ Scomphus in Oeniadis pleuritide correptus, mortuus est septimo die. Pharmacum autem bibit infra purgans. „ Hipp. de Morb. popul. Lib. V.

medicos decepit. Ob quem fucum tot falſæ, diverſæ, atque a Vero prorſus alienæ morborum imagines a ſcriptoribus delineatæ ſunt, quæ ancipites efficere practicos medicos poſſent tirones vero in devia flectere.

Equidem ad ipſam curandi rationem nihil plus confert, quam experientia: ad ipſam vero experientiam nihil rectius ducit quam obſervatio. Verum recte obſervare quod opus quis labor ſit, profecto pauci cognoſcunt. Non enim ſatis eſt, etiam omnia quæ intra morbos videmus, notare; ſed ad ea potiſſimum animum attendere opus eſt, qualia ſcire refert; utpote quæ ipſum morbi genium exprimunt atque intimam ejusdem & ſuam ipſius propriam indolem explicant palamque oſtendunt: cætera, tanquam aliena, multis communia, numero, non re, ponderoſa, proprius ut obfuſcantia reſcindi, & veluti tenebricoſa procul inde rejici debent. " Ille aſſideat neceſſe eſt, qui, quod ſolum opus eſt viſurus eſt. „ *d*)

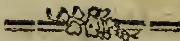
In qua quidem contemplationis parte Hippocrates, qui multa paucis verbis complexus eſt, omnes anteceſſit; & quem in tanta medicorum turba vix aliqui recte ſecuti ſunt. Non enim ſatis eſt, præcepta didiciſſe quibus inſtruc-

d) A. C. Celſus Lib. III. Cap. 4.

ſtructus obſervator eſſe debeat; aut normam mente retinuiſſe, ſecundum quam dirigi obſervatio recte queat; ſed noſſe plurimum intereſt, quo morbi tempore tali aliqua regula uti opus ſit; & quam harum præcipue tunc adhibere oporteat. Docent equidem hæ regulæ atque iſta præcepta, quomodo id, quod videmus aut videre debemus, notandum ſit; ipſam vero oculorum aciem non præſtant, per quam id, quod notatu dignum eſt, videamus; niſi nobis ipſis acute perſpiciendi facultatem natura ipſa conceſſerit. Veluti militum Præfectus, etſi is omnes bellum ducendi regulas mente retinuerit, tamen, niſi eum natura ad acute videndum recteque discernendum aptum finxerit, ipſe cum omnium regularum apparatu neque hoſtem cædet, ſed ipſe cæſus erit.

Ut enim poëta ita obſervator medicus non fit ſed naſcitur. Debet uterque acri ingenio præditus eſſe, magnam imaginationis vim atque perſenſibilem percipiendi facultatem habere, ut etiam a minimis, quaſi ea trans microſcopium magna vidiſſet, certius afficiatur; velocem mentis perſpicatiam, nequa præceps occaſio eum fugiat; ſeverum judicium, ne quid falſi eundem decipiat; pictoriam inſuper dexteritatem habere, ut id, quod recte vidit,

per-

perfecta delineatione atque ex integra facie ejus imaginem ostendere calleat. Quas animi dotes, si eæ ita simul comprehensæ sint, non inique spiritum observatorem appellari posse existimo. Rarum profecto naturæ donum, quod paucis concessum est!

Ob quem defectum multi observationum (siquidem ita suam operam nominare amant) scriptores vana, supervacua, ad rem non pertinentia, longa & inania, morbo non propria, sed communia, sæpe falsa, non ea quæ videre debuissent, sed talia qualia per hypothesium fatuos ignes vidisse existimant, confuso circumstantiarum ordine atque incerto temporum termino per ambages in medium protrahunt; quæ prosequi expertum lectorem tædet, perseverare tyronem nil juvat.

Neque enim satis est, rudi calculo delineasse morbum levique colore ejus communia indicasse; sed plurimum interest, privata quæque ejusdem lineamenta vivido colore consignare atque exprimere, eundemque, veluti pictor a puero adolescentem, ab adolescente virum, a viro senem mutatis lineis atque suis cuique propriis coloribus distinguit, ita morbum per diversa sua stadia diversis verborum gradibus significare. Verum eheu! nimirum omnes similiter Pictores se esse existimant.

